

SIMBOL

O

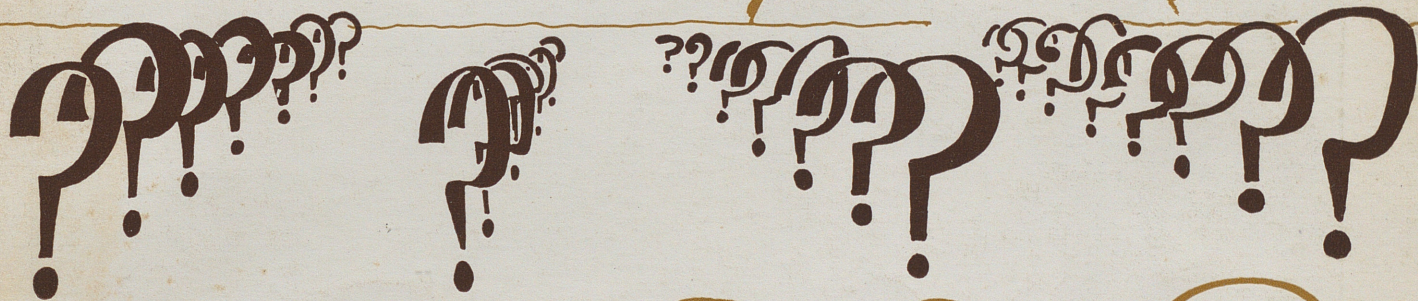
P M

ARC

de la

AR

RIDICUL ?

setembre 75

n.º 651

25 pts

luc

EL PI DE
FORMENTOR,
CENTENARI

AQUESTA LLIBRETA DÓNA FORÇA MÉS QUE INTERESSOS

- Comptes corrents.
- Transferències, girs, ordres d'abonament i de pagament.
- Pagaments a entitats oficials.
- Minibank permanent (ingressos i cobraments les 24 hores del dia).
- Caixes de lloguer.
- Crèdits personals.
- Compra i venda de moneda estrangera.
- Travellers xecs i xecs en divises.
- Domiciliació de tota mena d'efectes, rebuts i factures.
- Custòdia de valors.
- Targeta Master Charge.
- Plans d'estalvi-crèdit.
- Assessorament borsari i d'inversions.
- Oficina d'Informació i d'Assessorament a totes les nostres agències i sucursals.
- Publicacions d'informació econòmica i borsària.
- Servei d'autobanc a Barcelona, Saragossa i Madrid.

LIBRETA DE AHORRO
BANCA CATALANA

lluc

SETEMBRE 75

SÍMBOLO **PM**
ARC
de la MAR
RIDICUL?

setembre 75
n.º 651
lluc
25 ptes
EL PI DE
FORMENTOR
CENTENARI

PORTADA

Un PM mal d'aparcar és aquest **PARC DE LA MAR** a la Ciutat de Mallorca. ¿Què en resultarà de tota la maniobra?

Portada de Frederic Soberats

LLUC

Revista mensual, n.º 651
Any LV

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 89

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

Sumari

Pàg.

2 CORREU

4 EDITORIAL: Centenaris.

Cent anys de **El Pi de Formentor** i la propera celebració del centenari de Salvador Galmés ens obliguen a un balanç, amb visió de futur, sobre la nostra producció literària.

5 Guillem Cabrer tracta del significat d'aleshores i d'ara, quant al renaixement de la nostra llengua, que assolí **El Pi de Formentor**.

6 **EL PI: zenit i fita.** Per recordar una d'elles obres cabdals de la moderna poesia catalana, **LLUC** us presenta la primera i la definitiva redacció del poema de Miquel Costa i Llobera, mostrant aiximateix la trajectòria de les diverses variacions, fetes per l'autor entre 1875 i 1907.

Un dels temes més vius i més debatuts a la Ciutat de Mallorca és, des de fa mesos, el projecte i les primeres obres del **Parc de la Mar**. El debat ha traspassat les velles parets de Cort, s'ha instal·lat al carrer, ha navegat més enllà de la nostra mar. ¿Per què un desgavell tan gros? Sebastià Verd us n'exposa les dades i la trajectòria. El que hauria pogut ésser, i molts ho desitjaven, un **símbol** de la Ciutat, esdevindrà un **ridícul**?

11 Isidor Marí, professor de català a la nostra Facultat de Lletres, exposa prou clarament les passes que cal fer per dur a terme **a les escoles l'ensenyament de la nostra llengua** segons el recent decret del Govern espanyol. És un imperatiu per tots els responsables de la nostra cultura: **Comencem ara mateix**.

14 **Una escola d'estiu per al camp.** Joan Adrover i Tomeu Fiol us parlen llargament de la història i situació actual de fora-vila a Mallorca, i del projecte de muntar una escola per a la promoció i planificació tècnica i humana del camp mallorquí.

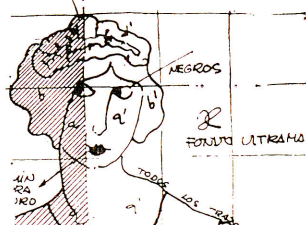
16 **LA RODA DEL MÓN.** Aquest mes Antoni Serra torna a tractar la qüestió de **Portugal**, tot analitzant-ne els darrers incidents i els seus ecos a la premsa.

18 **L'ESGLÉSIA NOSTRA.** Josep Amengual presenta una reflexió i classificació de les opinions que part dels joves mallorquí manifestà sobre l'Església, contestant a una enquesta. **Els joves mallorquins i unes velles imatges d'Església.**

20 **Conversa amb Oriol Martorell**, per Jaume Corbera. Sobre els Orfeons i el moviment musical a Catalunya.

23 **L'ART vist pels artistes.** Enquesta a cura de «Crònica de Tres». Aquest mes contesta **Miquel Barceló i Artigues**.

24 **«Criada 74». De la revolta a la provocació.** També «Crònica de Tres» us ofereix el fil dels esdeveniments que s'han seguit des de l'exposició pel novembre 74 a la Llibreria Tous fins al primer cicle d'Investigacions plàstiques, a la Ciutat d'Alcúdia, juliol 1975.

26 **Cròniques de Califòrnia (VII).** Els **WASP**, per Rafel Socias.

27 **NOTICIARI.** Les «Segones nits de la cançó» i la nostra llengua, per Isidor Marí.

27 **III Diada del Cant Coral a Mallorca**, per Joan Parets.

28 **La llengua-cultura del País Valencià i la Facultat de Teologia.**

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5110506316

Correu

Oportunisme a la Declaració dels nostres bisbes sobre la llengua?

Costitx, a 11 de Juliol de 1975.

Sr. Director:

«Diario de Mallorca» amb motiu de la declaració dels nostres bisbes sobre la integració de la nostra llengua en les tasques eclesials, va copsar l'opinió que, sobre la dita pastoral, mantenien certes persones de la clerecia i de les lletres. Quant a les opinions expressades per Don Climent Garau, com a president d'Obra Cultural Balear i divergint de les seves dogmàtiques assercions, m'abelleix remetre a la seva consideració, a través de **Lluc**, el que segueix.

1—Em dol que el nostre president d'O.C.B. s'atreveixi com a tal, a concloure rotundament, sens cap mena de raonament, d'una manera, doncs, gratuïta que «La Iglesia es responsable del 90 por ciento de las pérdidas culturales que nuestra cultura ha sufrido...». L'exageració de tals mots és evident, al mateix temps que em sembla incongruent per la precisió que a un científic professional cal exigir.

Que em sigui permès exposar-li les raons de la meva disconformitat.

a—Notem la presència de l'Església als diversos camps de la cultura catalana a Mallorca, sobresortint sobre tots ells, la literatura, en ja començant a l'època antiga per Lluïl i Genebreda; a la Renaixença i a l'escola mallorquina, i a l'època contemporània actualment, moltes pàgines de les nostres lletres porten el segell del Seminari, o d'homes amb estructures clericals, pensem com abans d'esmentar-

se el nom de «cultureta», s'usava endossar-la als xuetes i capellans. (!)

b—Encara que amb notables excepcions, fa anys que l'Església celebra els seus actes públics en llengua catalana i vol treure a relluir, Sr. Garau, entitats públiques, institucions o col·legis professionals que així ho facin des de temps enrera?

c—Pocs llocs d'ensenyament coneixem on s'imparteixin les classes en català, quan, al Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, fa més de cinc anys que es donen així nombroses matèries, maldant, endemés, per a una producció d'exegesi bíblica, teològica, eclesiològica, litúrgica... que endemés d'emprar com a mitjà expressiu la llengua del nostre poble, pugna per a arrelar profundament en la seva més autèntica realitat.

d—¿No li diuen res al Sr. Garau, l'emissora de Ràdio Popular de Mallorca, o la revista **Lluc**, posem per cas?

2—Malgrat que vostè no sia devot dels oportunistes, això no suposa la invalidesa generalitzada dels mateixos. L'esser oportú —per mi almanco— és quelcom positiu. De totes maneres, em sembla que vostè no pot parlar massa d'això i no toven al si d'O.C.B. (¿podríem dir el mateix de **Lluc**?) els oportunistes de certs grups o grupets que, alçant ara la bandera de la catalanitat, l'estan instrumentalitzant, alhora que miren al seu mateix interior vers objectius ben diferents a la missió pròpia d'O.C.B.?

3—¿Li sembla Sr. Garau, que d'esser positiva —segons vostè— la tasca eclesial en la cultura catalana, hauria assolit l'altíssim percentatge d'un 90% d'influència?

La insuficiència del seu únic i pessimista argument: «s'ase ja és mort de rialles», em pareix insostenible a l'hora d'ara, quan, a desgrat de tot, assistim a un desvetllament col·lectiu —i això és molt important— de la nostra consciència de poble, cosa desconeguda en les anteriors etapes històriques de la nostra terra. A aquest renéixer comunitari ha contribuït destacadament l'Església. Aquesta contribució essencial, a la seva declaració junyida a la imprecisió i a la gratuïtat, resta molt artística i volitivament dissimulada.

RAFEL HORRACH I LLABRES

La nostra llengua i bandera
a Cort

Sr. Director de **LLUC**

Ciutat de Mallorca

Benvolgut senyor Director:

Les manifestacions dels consellers de l'Ajuntament de Ciutat a un diari de la tarda, sobre l'ús que pensen fer de la nostra llengua materna a les sessions del consistori, em causaren vertadera pena i indignació.

La major part de les respostes llegides eren, com deim vulgarment, «excuses de mal pagador» perquè, a la pràctica, el nostre idioma continuï marginat com fins ara d'aquesta mena d'actes oficials.

No obstant avui llegesc, amb alegria, en el mateix periòdic, que un membre de l'esmentat Ajuntament de la Ciutat de Mallorca —de cognom castellà— Rafel Alvarez ha proposat el que la Senyera mallorquina voleï, al balcó de les Cases de la Vila, devora la Bandera Nacional i les Banderes del «Movimiento».

De tot cor don l'enhorabona al Sr. Alvarez i, Déu faci que prest, a la Plaça de Cort, puguem saludar la nostra senyera regional amb aquests versos de M. Andreu, plens de dignitat i orgull patriòtic:

**Salut! Ensenya de la Pàtria mia
alliberada del segell innoble d'esclavitud!
Aixeca't sobre el poble que t'aclama.
Avui comença el dia!**

Tant de bo la proposta del Conseller Alvarez sia un fet i no únicament a Ciutat sinó a totes les poblacions —grans o petites— de les tres illes que formen la nostra regió geogràfica de l'arxipèlag balear.

**Tres colors té ma senyera
Senyera del meu sòl pairal.
Dos els donà l'alt En Jaume
i el tercer l'afegí el Rei Sanç.
Or, sang i mar blava,
heus ací els tres colors,
que davant el món que ens mira
representen la llar mallorquina.
Senyera mallorquina,
teixida de tradicions i esperances,
en morir-me, oh estimada!,
embolcalla mes despulles encara calentes.**

Agraint-vos, senyor director, la publicació d'aquestes línies vos saluda respectuosament.

JOAN ANTONI ESTADES DE MONTCAIRE

RÀDIO POPULAR

és cosa nostra

C. O. P. E.
MALLORCA

MALLORCA AL VENT

De dilluns a divendres a les 15'30 h.

CANÇONER D'AVUI

De dilluns a divendres a les 11 h.

Els dimarts a les 2'30 h.

Realitza: Joan Manresa

RONDAIA MALLORQUINA

Dimarts a les 18'30 h.

Diumenges a les 22'30 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emissora

El gran industrial de Catalunya
a Palma de Mallorca
Avda. Comte de Sallent, 60

Banco Industrial de Catalunya

(Diners que produeixen)

Barcelona, Bilbao, Córdova, Logroño, Lleida,
Madrid, Múrcia, Palma de Mallorca, Sant Sebastià, Saragossa,
Sevilla, Tarragona, València, Londres, Nova York, París.

CENTENARIS

Al marge de retòriques més o menys acadèmiques i de la rutina dels tràmits commemoratius, els centenaris podrien ser un pretext per a la reflexió, per a fer el balanç d'un segle. Del segle transcorregut, posem per cas, d'ençà que Miquel Costa i Llobera va escriure, amb l'empenta i la illusió dels vint-i-un anys, **El Pi de Formentor**, aquell poema memorable.

Josep Carner afirmava que les seves paraules inicials —«Mon cor estima un arbre»—, tan simples, eren a posta per inaugurar tota una època. De fet la inauguraven; però també culminaven l'esforç d'una voluntat tenaç fins i tot rebel en el seu context. Res no es produeix perquè sí, com davallat de l'aire del cel. I si el jove poeta de Pollença podia posar la primera fita d'un moviment literari de qualitat indiscutible, era perquè uns modestíssims aficionats de saló, uns mediocres poetes de Jocs Florals, uns erudits locals de perfil a vegades pintoresc, havien fressat el camí.

Vet aquí un dels possibles punts de reflexió. Per sort, no ens sentim beatament satisfets de les realitzacions de la literatura insular en fer el balanç del darrer segle. Com no se sentia satisfet Miquel Costa i Llobera del còmode i rutinari floralisme que l'havia precedit. La inconformitat és, al capdavant, una garantia de futur. Si trobam, emperò, molts de mancaments en el nostre passat literari, tampoc no en podem renegar, d'aquest passat. Es tracta d'unes fites i d'un patrimoni que ens pertanyen a tots com a línies definidores de la nostra cultura; d'uns signes que, vulguem o no, contribueixen a dibuixar la fesomia de la nostra collectivitat, a que siguem qui som.

Un dels retrets que feim sovint als escriptors d'aquella època tan brillant del punt de vista de la pura creació literària (l'època que **El Pi de Formentor** venia en certa manera a inaugurar) és d'haver-se girat d'esquena a la realitat circumdant, de no haver incorporat a la pròpia obra els vertaders problemes del país, de no haver-se identificat amb el poble, tancats en un absent aristocratismes intel·lectual. La qüestió és complexa. Caldria pensar-hi un poc. «La separació tallant que alguns han volgut veure entre la nostra Renaixença i el poble és completament falsa», ha escrit Josep Massot i Muntaner. En data recent han estat recollits poemes de Tomàs Aguiló transmesos per tradició oral. No oblidem tampoc el cas de l'**Albada** de Marià Aguiló, ni el del **Vou-veri-vou** de Mateu Obrador i Bennàsser. Alguns poemes del mateix Costa i Llobera han estat —són encara— autènticament «populars». Convé defugir les conclusions

editoria

massa radicals, massa simples, en un sentit o en un altre.

Som, precisament, en el lllindar d'un centenari que ens invita a considerar aquests temes. Dia 9 de març de 1976 farà un segle que, en una possessió del terme de Sant Llorenç d'es Cardassar anomenada «Ses Sitges», va néixer Salvador Galmés. Salvador Galmés era un home del poble, i les angúnies, les estretors, les il·lusions i les passions de la més humil gent del poble trobaren aixopluc a les seves contarelles. La visió burgesa d'aquella ruralia falsa, idealitzada i mitificada, de l'enganyadora «vida d'or» imaginada per Joan Alcover a **La Serra**, no fou el pol únic de la nostra literatura. **La dida**, **El picacalderes**, el fosser d'**Entre els dos mons**, la berganta de Ca-Rotja, el sorrut garriguer d'Infern, tots aquells personatges creats amb profunda i emocionada senzillesa per Salvador Galmés, són la més absoluta rèplica a les flonges convencionalitats de l'idilli.

Convé que a l'hora de fer comptes tenguem presents tots els caires. Volem repetir que, per sort, no ens sentim prou satisfets de la nostra literatura ni ens aconhortam amb la plàcida beateria de lloar tot el que és nostre. Però, en darrer extrem, uns escriptors d'innegable categoria ens salvaren els mots. D'ençà que Miquel Costa i Llobera, el setembre de 1875, escrivia **El Pi de Formentor**, les passes no s'han deturat. Hi ha hagut de tot: encerts, marrades, dreceres i volteres. Potser mancava el camí; però les passes seguien endavant. I això compta per damunt de qualsevol altra cosa. Antonio Machado —un altre centenari que ens podia haver fet reflexionar per llarg— ho va dir a mitja veu:

Se hace camino al andar.

El Pi de Formentor,

poema

centenari

Foto: Aina M.ª Vidal

El Pi de Formentor a més de l'interès literari que pugui tenir, esmentat per manuals i antologies, té un valor de símbol.

Aquest mes de setembre de 1975 es compleixen cent anys que Don Miquel Costa i Llobera, jove aleshores de vint-i-un anys, escrivís aquest poema. El centenari commemoratiu que celebrem té un caire ben evocatiu. Potser mai des de la Renaixença s'ha parlat tant del tema de la nostra llengua com en els nostres dies. Els ajuntaments s'han plantejat el problema de la llengua des d'un i altre punt de vista, i sembla que l'han resolt positivament si bé això no és més que la primera passa. Les universitats, tant la de Barcelona com les estrangeres on s'ensenya la llengua catalana, compten de cada dia amb un nombre més respectable d'alumnat: tot això ajuda a obrir camí a la nostra llengua. Aquestes inquietuds que s'han anat arrelant al nostre poble tenen els seus orígens, en gran part, en els literats que han curat de conrear la llengua pròpia.

Don Miquel Costa és d'aquells escriptors que han tengut la tasca de començar un període de la història literària. No comentarem en aquest breu article els valors literaris, històrics, simbòlics, lingüístics... de la seva obra, sinó aquest significat d'obra cabdal que inaugura una nova època.

Així com Verdaguer, amb la seva *Atlàntida*, és l'inici d'una nova força al Principat; Costa amb el seu *Pi* comença a marcar un camí propi a Mallorca. És el pas del romanticisme al neoclassicisme. És

ver que els Aguiló havien fet una feina ben profitosa en aquells anys obscurs de la Renaixença, però no és fins a l'aparició de l'obra d'En Costa que la llengua assoleix el nivell literari pel qual és reconeguda com una llengua moderna més. En el segle denou es dóna el fenomen que una llengua, abans esplendorosa i després enderrocada, torni eixir amb força i qualitat. Però no és només el parlar del poble que justifica aquest renéixer, sinó que les proves, les tenim en els documents literaris dels que ens precediren.

Cal dir que En Costa no és només l'inductor a la nostra literatura de la versificació clàssica, és qualque cosa més. L'aspecte que volem remarcar és el de **re-valorador** del llenguatge. Una simple lectura de qualsevol dels seus poemes ens dóna una idea ben clara de la riquesa del seu vocabulari. I aquest vocabulari tan aviat col·loquial com culte és la substància de la nostra llengua.

Si avui ens aturam per llegir i rellegir el poema centenari, no és tan sols per la bellesa dels seus alexandrins, ni pel romanticisme del seu significat, ni per la força de la seva joventut; ens interessa recordar que aquest renaixement de la nostra llengua ja ha complert cent anys i que, al nom de Costa i Llobera, l'acompanyen molts d'altres noms de reconeguts escriptors i que al *Pi* centenari l'enrevolten selectíssims poemes.

Ciutat 1975.

GUILLEM CABRER I BORRAS

El Pi:

zenit
i
fita

Aquest mes de setembre es compleix el primer centenari del poema de Costa i Llobera, **El pi de Formentor**, zenit de la poesia del nostre gran líric i fita en la història de la moderna poesia catalana. **LLUC** publica aquí el primer text autògraf del poema **El pi de ribera**, signat a Formentor pel setembre de 1875, i la darrera recensió del mateix, ja intítulat **El pi de Formentor**, tal com va aparèixer a la segona edició de **Poesies** (Ed. Gili, Barcelona 1907) i tal com el recullen les **Obres Completes de Miquel Costa** (Barcelona 1947, pgs. 17-18). Per mostrar la trajectòria que seguí el poema en les revisions fetes per l'autor, a les notes assenyalam les variants dels diferents manuscrits i edicions impreses. Els números citats a les notes corresponen a aquests documents:

2. **Lo pi de Formentor**, ms. autògraf, octubre 1875, dedicat a R. Picó i Campamar, actualment al Museu Saridakis.
3. **Lo pi de Formentor**, ms. autògraf, oct.-nov. 1875 (Àlbum de R. Picó, Biblioteca March).
4. **Lo pi de Formentor**, ms. autògraf, novembre 1876, dedicat a Vicent Wenceslau Querol, ara propietat de Lluís Guarner.
5. **Lo pi de Formentor**, ms. autògraf, 1880?, en un recull de poesies autògrafes de Costa a la Biblioteca March.
6. **Lo pi de Formentor**, imprès a **Poesies** (Palma de Mallorca, 1885).

El n.º 1 correspondria al text que reproduïm sense cap esmena ortogràfica, tal com apareix en la reproducció del ms. original a la biografia de M. Costa per Mn. Bartomeu Torres (Barcelona, 1971, pàgs. 50-52) i el n.º 7 a l'altre text que publicam en segon lloc, segons l'edició ja esmentada de 1907, la definitiva. Agraïm a Mn. Bartomeu Torres, que està enllestint per aquest centenari una edició políglota de **El pi de Formentor**, la documentació que ens ha ofert amablement per aquesta publicació.—P. Ll.

EL PI DE RIBERA ⁽¹⁾

Pel meu cosí y amich estimadíssim P. Ll.
Electus ut cedri

I.

Mon cor estima un arbre! / Mes bell que l'olivera; (2)
Mes poderós que'l roure, / mes vert que'l taronjer,
Conserva de ses fulles / l'eterna primavera,
Y lluyta ab les tronades / y'ls vents de la ribera, (3)
Lluyta com un guerrer. (4)

II.

No guayta per ses fulles / la flor enamorada,
No va la fontanella / ses ombres á besar;
Mes Deu ungi d'aromes / sa testa coronada (5)
Y li doná per trono / l'esquerpa serralada (6)
Per font l'inmensa mar.

III.

Quant, lluny, demunt les ones / renaix la llum divina,
No canta per ses branques / l'aucell qu'encativam: (7)
Lo crit sublim escolta / de l'águila marina (8)
Ó del voltó que puja / sent l'ala gegantina (9)
Remoure son fullam.

IV.

Del llim d'aquesta terra / sa vida no sustenta;
Revincla per les penyès / sa poderosa 'rel: (10)
Té pluges y rosades / y vents y llum ardenta,
Y, com un vell profeta, / reb vida y s'alimenta
D'exes amors del Cel! (11)

V.

Arbre sublim! Del geni / n'és ell la viva imatge:
Domina les montanyes / y guayta l'infinit; (12)
Per ell la terra es dura, / mes besa son ramatge (13)
Lo Cel que l'enamora, / y té'l llamp y l'oratge
Per gloria y per delit.

VI.

Oh! sí: que quant alloure / bramulan les ventades (14)
Y sembla entre l'escuma / que tombi lo penyal,
Llavors ell riu y canta / mes fort que les onades,
Y, triunfador, espolsa / demunt les nubolades
Sa cabellera real!

VII.

Arbre, mon cor t'enveja!... / Demunt la terra impura (15)
Com una prenda santa / duré ton bell recort. (16)
Lluytar, combatre y véncer, / reynar sobre l'altura (17)
Y alimentarse y viure / de Cel i de llum pura...
Oh vida, oh noble sort! (18)

VIII.

Amunt, ànima forta: / traspassa la boyrada (19)
Y arrela dins l'altura / com l'arbre dels penyals:
Veuràs caure á tes plantes / la mar del món irada, (20)
Y tes cançons tranquiles / niran per la ventada (21)
Com l'au dels temporals!

—Formentor - Setembre - 1.875—

EL PI DE FORMENTOR

Electus ut cedri

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera,
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu ungi d'aromes sa testa consagrada
i li donà per trone l'esquerpa serralada,
per font l'immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'águila marina,
o del voltor qui passa sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revincla per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
per glòria i per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades,
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i véncer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...
oh vida! oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
i tes cançons tranquiles niran per la ventada
com l'au dels temporals.

(1) Lo Pi de Formentor, en 2, 3, 4, 5 i 6.
(2) més vell que l'olivera, en 6.
(3) i vents de la ribera, en 4.
amb les ventades que atupen la ribera, en 5 i 6.
(4) que cruixen lo terror, en 4, 5 i 6.
(5) d'aroma, en 2.
d'aromes sa testa consagrada, en 4.
d'aroma sa testa consagrada, en 5 i 6.
(6) i li doná per terra, en 6.
(7) no canta dins ses rames, en 2.
dins ses branques, en 4.
(8) lo crit sublim hi sona, en 4.
(9) del voltor qui passa, a «Museo Balear» 15-V-1876, que
ve a ser la versió 3 bis, ja avança aquesta variant que
apareix en el 7.

(10) revincla per les roques, en 6.
(11) de les amors del cel, en 2, 3, 4, 5 i 6.
(12) domina les altures, en 3, 4 i 5.
(13) la terra és aspra, en 3.
(14) Oh sí, en 2 i 3.
rebramen les ventades, en 5.
(15) sobre la terra impura, en 5 i 6.
(16) duré lo teu record, en 5.
duré jo el teu record, en 6.
(17) regnar a dins l'altura, en 4.
lluitar constant i véncer, en 5 i 6.
(18) Oh vida... noble sort!, en 3 i 6.
(19) Amunt, ànima forta! Traspassa, en 2, 5 i 6.
(20) veuràs morí a tes plantes, en 5.
(21) i tes cançons valentes, en 2, 3, 5 i 6.

Sebastià Verd

PARC DE LA MAR: SÍMBOL O RIDÍCUL?

El que en el futur acabi essent el parc de la Mar, ningú ho sap. Ni el batle, ni l'enginyer cap de l'obra, ni el poble, poden donar una resposta exacta. El futur a Mallorca sempre ha estat incert i per això no hem d'escandalitzar-nos. Quan escrivim aquesta crònica, encara està oberta la informació pública, on s'ofereix a canvi del primer projecte una reforma gairebé política. És a dir, s'ha volgut donar una sortida a la força del ciutadans que han contribuït, amb la seva veu, a la campanya dirigida cap a a aconseguir una autèntica harmonia entre l'entorn urbà i el servei que ha de donar un parc a la població. Però, la solució sembla haver quedat curta.

REFORMES REDUÏDES

Les reformes són reduïdes. El parking de superfície continua. Sols es rebaixen les cotes dels puxtets, es «peatonitzen» uns camins i s'elimina un brollador al mig del llac artificial. En canvi, els qui s'han barallat dialècticament per assolir un autèntic parc de la Mar, el que volien era un canvi radical de concepció. Tal vegada, els ciutadans ja han llegit massa vegades tot el que aquí apuntam. La polèmica ha sortit de l'illa i s'ha instal·lat a fora Mallorca. A tot el món interessa, perquè es juga un patrimoni arquitectònic únic. La bella Seu, la fortalesa de l'Almudaina, les restes de l'antiga Murada. El terreny és sagrat per molts de conceptes i des de la construcció de l'autopista ja són molts els pics que els periodistes de l'antiga Murada. El terreny és sagrat per defensar uns interessos comuns.

EL DRET A LA CIUTAT

Es clar —perdoni el lector aquest parèntesi— que el que a la premsa mallorquina avui interessa és fer valer el dret de l'entorn i del paisatge, el dret del ciutadà a la Ciutat. En aquest temps, l'acumulació de capital a l'illa i la manca d'una planificació urbanística durant molts d'anys, han fet que l'especulació del sòl arribàs a graus perillosos. La primera cosa és, dins la lògica nostra, bo, però hauria d'haver estat acompanyada per la segona. El control econòmic de la geografia illenca ha estat en mans d'un pocs, sinó en mans foranes i estrangeres. Tot ens ha duit a una situació on no hi ha llocs comunals, les pletes públiques no existeixen, els parcs són desconeguts, els centres de reunió han desaparegut i, per tant, els veïns es desconeixen totalment, ja no personalment, que seria utòpic a una ciutat gran, sinó que ignoren els comportaments, la forma de relacionar-se, no saben, en definitiva, com comunicar-se. Estam perdent la personalitat d'un poble. L'esquema és senzill, quasi infantil, però cert. Per això és que tant ens preocupa la defensa del paisatge i de l'entorn, els únics béns col·lectius de la societat mallorquina.

PROBLEMA POLITIC GREU

Bé, tornant al parc de la Mar, cal explicar perquè, des d'un principi, la gent no acudí a la informació pública. Tal volta fou perquè no havíem arribat a la conscienciació que avui tenim dels

4CATS
galeria d'art

C/ San Sebastian, 7
Tel. 226493 Palma

STEVA
TERRADES

setembre

problemes urbans. És ver, però tampoc hem d'ignorar que el parc havia estat rebut amb triomfalisme, donat per fet que els ciutadans volien un terreny ben compostet i molt bonic. És més, la maqueta —únic element de judici, ja que ningú es preocupa d'explicar el que hi podia haver darrera— ho era, bonica. Res pus desitjàvem, de manera que el projecte anà endava treient benedictes a tot arreu. Tant és així que l'Ajuntament, amb el beneplàcit d'una majoria silenciada (que ara comença a despertar) es comprometé amb una concessió a llarg termini. Realment, un creu que, decompant l'aparcament soterrani (i encara incloent-lo) era molt més prudent dur endavant el projecte de manera directa.

Al fons hi ha un problema polític greu. El ministeri d'Obres Públiques guanyà un terrenys a la mar i els va fer propietat del Patrimoni, un terrenys que mai haurien d'haver estat guanyats, ja que —cosa avui inevitable— la carretera no havia d'haver passat pel passeig Marítim, sinó per darrera la Ciutat donant-li la volta. Bé, els fets són aquests. El Patrimoni cedeix més tard el que moralment ja era propietat de la Ciutat de Mallorca a canvi d'un projecte determinat i ho fa al mateix temps que el trast de les Estacions, si bé, al parèixer, fixa un desig ben clar, un alt índex d'edificació més enllà de la plaça d'Espanya. L'Administració Central, com es veu, en lloc de contribuir amb el seu pressupost a construir el parc de la Mar, de manera que compensàs la destroça ocasionada per l'autopista, posa el seu preu i

l'Ajuntament ho accepta. Aquest és el motiu pel qual el Consistori s'enfronta tot sol davant el projecte que li han donat, projecte molt costós que l'obliga a anar pel camí més curt, per la concessió a persones privades.

Viciat d'aquesta manera, hem vist que l'Ajuntament està fermat de mans. Per una part és objecte dels atacs de l'opinió pública més contrària al projecte i per altra és víctima d'una manca d'autonomia per les seves més importants decisions, a més que els pressuposts municipals són escassos per tenir en compte les moltes necessitats d'una ciutat. Per exemple, hem de veure els equilibris que fa el Consistori per disposar d'uns quants milions per al Puig de Sant Pere (i aquest, com bé se sap, és un cas etrem). Si a tot això hi afegim la poca garantia política que ens podem merèixer certs consellers, ja que ells són ara els encarregats de donar llum verda a tota possible modificació, el resum de la situació no pot ésser més desesperant.

TOT UN SÍMBOL

S'aspira a fer del parc de la Mar un magnífic exemple per al món i estam a punt de fer el ridícul més gros. Hi ha opinions que cal que siguin escoltades i, al nostre temps, no pos en dubte que la personalitat artística d'un Joan Miró o d'un Josep Lluís Sert ve avalada per un reconegut prestigi internacional. El primer hauria donat a la Ciutat de Mallorca una de les seves obres i el segon, ja se sap, ha dit que la història seria testi-

**Els infants de les illes ja poden aprendre
de llegir en la nostra llengua**

amb un quadern en colors fet a posta per ells

A, BÉ, CÉ, SA PASTERA JA LA SÉ

L'ha redactat N'AINA MOLL   L'ha dibuixat En FREDERIC SOBERATS
per ara està a la venda el primer quadern.   En sortiran dos més, si voleu

Els qui no són infants, han d'estudiar amb altres llibres:

FRANCESS DE B. MOLL,

LA LENGUA DE LAS BALEARES. 1 i 2

I els forasters també poden aprendre el parlar de les illes amb el llibre

LA LENGUA DE LAS BALEARES

enseñada a personas de habla castellana

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 13. Palma.

moni de l'atemptat que s'estava produïnt. Es demana un parc de l'any 1975. Les condicions socials, econòmiques, per tant, les culturals, han sofert un canvi indiscutible i com tot canvi el perill rau en arrabassar les arrels que com a poble tenen els mallorquins. Per tant el parc ha de basar-se en uns punts de recolzament propi de la societat actual, que vol no sols conservar el patrimoni del passat, sinó deixar la seva pròpia fita en el temps.

El problema agafa aquí dos vessants. Una tècnica-econòmica i una altra econòmica-política. La primera veu les dificultats de recobrar una concessió sense empitjorar la caixa dels doblers municipals, a la vegada que ha de replantajar-se el projecte. La segona, que també veu les necessitats pressupostàries de la ciutat es decanta, en canvi, cap al que dèiem abans. La necessitat de dur a terme una obra digna dels mallorquins d'enguay. Si no ens agrada el projecte actual, imposat des de dalt i no ens permeten reformar-lo, és clar que els límits es defineixen entre els desigs sucursalistes i el desigs dels qui volen deixar en herència al futur una participació de poble amb una obra col·lectiva. La diferència està entre saber obrar amb respaltes popular i obrar, si ens és permès dir-ho, al dictat dels qui, acaparant una grossa o petita parcel·la de poder, volen acaparar també la suprema autoritat artística.

EL FUTUR, EN PERILL

Cert que les coses no són, en la realitat, tan senzilles com aquí volem que siguin. Les parts enfrontades —també dins l'Ajuntament— no són entre elles mateixes tan coherents com hem dibuixat i es subdivideixen tant per interessos econòmics com per socials o polítics en petites capelles. A cada banda hi ha lluitadors que es barallen a les fosques, sense saber ben bé el que és millor per a la ciutat. Aquest és un defecte de la situació. Si no es permet una manifestació o si una taula rodona és explotada per un sol sector de manera demagògica, el poble no en té cap culpa i, per contra, sofreix les conseqüències. Pareix, però, que a curt termini això no té remei i que la falta de diàleg entre el poble i l'autoritat ha de continuar, amb la qual cosa el parc de la Mar podria ésser la víctima. Podria ésser que el sector més «ultra» de l'Ajuntament boicotejés tota possible reforma incloent les actualment previstes, ja que dins el dret a vot que damunt la qüestió tenen no més de vint i una persones —els consellers de Ciutat— pareixen comptar amb el dos terços necessaris per aturar la maniobra reformista.

Podria ésser que els aparcaments funcionassin i que el parc restés paralitzat per molta estona. Quin símbol seria això! La societat mallorquina aturada sense remei.

SEBASTIA VERD

FAJAS **Reina** CORSETERIA
J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria
J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo
Casa fundada l'any 1700

Chocolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 2116 53

Ciutat

La nostra llengua a las escoles: comencem ara mateix

per Isidor Mari

El primer de juliol, quan ja s'havien paralitzat gairebé totes les activitats acadèmiques, amb la dispersió de persones habitual durant l'estiu, apareixia en el B.O.E. el decret 1433/1975, regulant la incorporació de les llengües no oficials als programes dels Centres d'Educació Preescolar i General Bàsica.

El **cultiu** d'aquestes llengües, recomanat anys enrera per la Llei General d'Educació sense gaire precisions, ha quedat limitat a l'ensenyança de llengua, amb caràcter experimental i voluntari, i sense alterar l'horari normal dels altres alumnes.

Així, per més que el decret afirma que «el Estado cuidarà de su efectiva pràctica» (a les nostres illes l'efectivitat de moment és petita), si considerem les limitacions del decret, la còmoda despreocupació de molts de centres en aquesta qüestió, i la passivitat de tants de pares, tenim por que la pedagogia lingüística dels nostres infants continuarà essent en general desastrosa, i que persistiran les dificultats de supervivència per a la nostra llengua.

Mentre esperem i esperem sense sort que el Ministeri es decideixi a emprendre una educació bilingüe (1) per a TOTS els infants que viuen a llocs on hi ha dues llengües en contacte, convé de totes formes que mirem d'extreure el màxim partit pedagògic d'aquest decret.

¿Com es poden resoldre els problemes que planteja la seva aplicació pràctica. Procurarem contribuir amb aquest petit article a trobar-hi respos-

tes, i a eliminar possibles excuses per no fer res! (2)

LA SOL.LICITUD

Correspon al Director o al propietari del Centre tramitar la sol.licitud per poder ensenyar la nostra llengua, i ho ha de fer (ho farà?) a través de la Delegació Provincial del Ministeri d'Educació i Ciència.

La petició ha d'anar acompanyada de:

a) Relació del professorat que ha d'impartir aquestes ensenyances, fent constar la seva titulació.

b) Cursos afectats i nombre d'alumnes per cada curs, a la vista de les sol.licituds dels pares.

c) Horari d'aquestes ensenyances, que s'establirà de forma que permeti el desplegament normal de les activitats docents de tots els alumnes.

Notem de moment (després ens ocuparem dels altres aspectes) que, en els tràmits de matrícula, els centres hauran de demanar als pares si desitgen que els seus fills aprenguin la nostra llengua o no. És una passa prèvia a la redacció de la sol.licitud, ben senzilla de fer, i que pot resultar indicativa del nivell pedagògic (no sempre d'acord amb els preus o amb els «fums») de cada col.legi (3).

A part això, seria convenient, encara que el decret no ho digui, distingir en el moment de la matrícula, entre aquells infants que volen aprendre la nostra llengua, aquells que la tenen com a llengua familiar i aquells que no, ja que la metodologia que s'haurà

d'aplicar a uns i altres no serà la mateixa.

Finalment, després de dividir els infants en grups, d'acord amb les necessitats educatives, s'haurà resolt el punt b) de la sol.licitud.

EL PROFESSORAT

A continuació —o al mateix temps que es duen a terme les gestions de que parlàvem abans—, el Director o propietari del centre ha de resoldre un altre punt: trobar el professorat necessari per impartir aquestes ensenyances.

El decret especifica que els professors hauran de tenir un títol atorgat pel Ministeri d'Educació i Ciència, després d'haver superat els cursos i/o proves corresponents.

Però, ara per ara, els llicenciats en Filologia Catalana existents a les illes no deuen arribar a una dotzena (4), i els mestres no crec que hagin pogut especialitzar-se oficialment, encara, en la nostra llengua.

Per això el decret preveu realment la possibilitat d'habilitar professors que, tenint un títol que els permet donar classes, demostrin alhora la seva capacitat com a ensenyants de llengua catalana.

Hi ha —això sí— molts d'ensenyants a les nostres illes que podrien i voldrien ensenyar la nostra llengua. No dic que siguin suficients per cobrir les necessitats, però estic segur que passen del centenar. Ara bé: és necessari i urgent que es convalidin els títols que posseeixen ara (de l'Obra Cultural Balear, de l'Institut d'Estudis Eivissencs, o d'altres institucions) per títols oficials, només que sigui amb caràcter provisional. També

s'haurien de convocar, abans d'iniciar-se el curs, uns exàmens que permetessin donar títols a persones que encara no en tenen, però que estan suficientment preparades. Tenim notícies que a Barcelona ja s'han fet aquestes proves.

No crec que fos excessivament complicat, i en canvi seria molt pràctic, que la Delegació Provincial del Ministeri comptés amb una llista del professorat disponible per a cada nivell, a fi que els directors dels centres poguessin localitzar-los fàcilment.

Si això es fes —i no és massa tard encara per fer-ho—, es podria complimentar el punt a) de la sollicitud per a aquest curs de 1975-76. És imprescindible, però, si es vol resoldre adequadament el problema del professorat per als anys a venir, que les Escoles Universitàries i Facultats ofereixin àmplies possibilitats als professors ja titulats que desitgin preparar-se en aquest camp (cursets nocturns, per correspondència, en època de vacances, etc.) i que modifiquin els plans d'estudi perquè a partir d'ara els titulats que sortiran siguin aptes per ensenyar la nostra llengua (5).

L'HORARI I LA METODOLOGIA

Vet aquí un dels aspectes més complicats en l'aplicació pràctica del decret. Hem de començar per distingir clarament l'etapa Preescolar de l'Educació General Bàsica.

Diu el decret que un dels objectius que justifiquen l'ensenyament de les llengües no oficials és «favorecer la integració escolar del alumno que ha recibido como materna una lengua distinta de la nacional».

En efecte, és pedagògicament necessari que l'infant que comença l'educació preescolar no es trobi en un ambient estrany, que podria afectar la seva capacitat de comunicació amb l'entorn, i provocar-li inhibicions males de superar. Lingüísticament, això significa que cada infant ha de ser educat en la seva llengua fins als cinc anys aproximadament, en què pot iniciar l'aprenentatge gradual d'altres idiomes (6).

Aplicant el principi «una llengua, una persona», cada infant ha de tenir una sola llengua de referència, i cada professor ha d'expressar-se sempre en el mateix idioma. Alternar diversos sistemes lingüístics pot resultar desorientador per als infants, i provocar-los nombroses confusions i interferències que dificultin molt el seu aprenentatge.

En un altre sentit, no és convenient tampoc per a la bona integració escolar dividir els infants en dos grups independents del tot, d'acord amb la seva llengua materna. Per tant, la millor solució seria disposar, per a cada grup (bilingüe) d'infants, de dos professors (un per a cada llengua). Els infants realitzarien conjuntament totes les activitats (amb idèntic horari per

a uns i altres), tindrien un professor que els parlaria sempre en la seva llengua, i en el moment que haguessin d'efectuar alguna activitat específica de llenguatge, podrien destriar-se en dues colles, dins de la mateixa sala i només per uns moments.

Aquesta ensenyança bilingüe i paral·lela podria tendir en els darrers nivells de preescolar a una integració progressiva dels dos subgrups, que aconseguís en tots els infants el coneixement parlat de les dues llengües.

En el cas de l'Educació General Bàsica, el cultiu de la nostra llengua té una altra finalitat, que amb les paraules del decret és «hacer posible el acceso del alumno a las manifestaciones culturales de tales lenguas».

Perquè aquest accés a la pròpia cultura sigui real i profitós, és evident que exigeix un coneixement profund de l'idioma, que no es pot aconseguir més que amb una intensa dedicació, que s'ha de traduir per força en abundants hores d'activitat acadèmica.

Segurament serà en aquest punt on els centres (que ja tenen uns horaris prou complexos i cansats) trobaran més dificultats per compaginar l'horari general i el de català. Esperem que la solució no sigui prescindir de la nostra llengua, ni arraconar-la a les hores més intempestives, en què la capacitat d'assimilació dels alumnes és ínfima, per no dir nul·la.

EL MATERIAL DIDÀCTIC

Durant els darrers anys, responent a la progressiva demanda de material didàctic apropiat per ensenyar la nostra llengua, diverses editorials han començat a publicar-ne. Cada dia les edicions són més abundoses i variades, més especialitzades i millors, però encara són insuficients.

La major part del material que es pot trobar avui en el mercat procedeix d'editorials del Principat, i sobretot de Barcelona, que és també on la demanda era més intensa. Algunes cases editores del País Valencià han tret també llibres per ensenyar la nostra llengua, alguns dels quals són ben interessants. A les nostres Illes (que sapiguem), l'editorial Moll —que ja havia publicat els dos volums de **La llengua de las Balears** i un manuallet per als castellanoparlants, a més d'altres gramàtiques— i l'Institut d'Estudis Eivissencs preparen noves publicacions. No hi ha dubte que la demanda creixent farà aparèixer cada vegada més material.

Tenint en compte que l'aprenentatge d'una llengua ha de partir dels nivells familiars i dialectals més pròxims a la parla de l'infant, per anar-se acostant progressivament a la llengua **standard** o unitària (7), les edicions insulars haurien de cobrir aviat les necessitats de les primeres etapes d'aquest procés; per a les etapes més avançades podria usar-se, de moment almenys, material d'altra procedència.

Seria molt convenient que el Secretariat Pedagògic de l'Obra Cultural Balear, que s'està convertint en aglutinant de les inquietuds dels nostres professors, contribuís a l'elaboració de nou material didàctic adequat a les nostres necessitats, i que seleccionés críticament en un índex periòdic el material existent, l'exposés en col·laboració amb alguna llibreria, etc.

—o—

Esperem que a poc a poc i entre tots es vagin solucionant els problemes que comporta l'ensenyança de la nostra llengua, i que abans de gaire anys puguem començar a planificar una ensenyança bilingüe. Però mentrestant, no badem: comencem ara mateix.

ISIDOR MARI

NOTES

1) Aquesta seria la solució més adequada Al País Basc ja hi ha dues **ikastolas** amb permís oficial per impartir ensenyança bilingüe. Segons l'enquesta de GADESQ que publicava «Diario de Mallorca» els dies 15 i 16 de juliol, un 83'01 % dels mallorquins i un 61'33 % dels immigrants creuen adequada l'ensenyança EN mallorquí. Es significatiu que un 68'75 % dels que coneixen el decret sobre l'ensenyança de les llengües no oficials el van trobar massa limitat.

2) Les dificultats es converteixen en barreres insalvables quan no hi ha cap intenció de lluitar contra elles. El decret acaba amb una disposició que preveu la possibilitat d'altres textos legals que ajudin a interpretar-lo. No n'ha sortit cap en el moment en què escric aquestes notes. Agrairé qualsevol ajuda que els lectors puguin aportar.

3) Es probable que molts de col·legis «oblidin» còmodament l'existència de la nostra llengua. En aquest cas, els pares tenen dret a demanar que l'ensenyin als seus fills, però això ja és violent, i no es pot fer individualment.

4) Que són molts, si consideram que fins ara era una especialitat sense cap sortida.

5) No estaria malament, tampoc, que es tingués present la procedència lingüística dels professors en el moment de distribuir-los a les regions bilingües.

6) No hi ha acord unànime sobre aquest punt; alguns autors creuen que s'ha d'esperar als set anys, i d'altres opinen que un ambient plurilingüe no és sempre perjudicial. Encara que no ho sigui sempre, si s'ha de córrer el risc de perjudicar alguns infants, potser val més esperar que puguin discernir quina és una llengua i quina l'altra, abans d'ensenyar-los la segona.

7) Vegeu l'interessant article de LOPEZ DEL CASTILLO sobre **Les etapes o nivells en el treball de llengua a l'escola** publicat a «Perspectiva Escolar» n.º 2.

CAIXA de PENSIONS per a la Vellesa i d'ESTALVIS

**60 Oficines a les illes Balears
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

**Delegació General de Balears:
c/. Colón, 20 - PALMA DE MALLORCA**

**Oficines Centrals:
Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA**

RESSENYA HISTÒRICA

L'agricultura a Mallorca comença a tenir importància durant la dominació islàmica. Així, quan Jaume I va entrar a Mallorca, ja va trobar un terç de l'illa conrat.

Després del repartiment de les terres entre els senyors feudals catalans, començà la llarga època de privacions i calamitats per als camperols. En un principi, la terra era conrada per esclaus, i les terres pertanyien a famílies catalanes que les havien rebudes gratuïtament de la noblesa després de la conquesta. Durant el regnat de Jaume III, el comerç a Mallorca era dels més florents de la Mediterrània. D'aquesta manera s'exportaven gran quantitat de productes de foravila. Amb Pere IV va començar a minvar el poderós comerç naval de Mallorca.

Els menestrals ja s'organitzaven per gremis per defensar llurs interessos comuns. Fou amb el regnat de Joan I quan es varen palesar, ja de manera seriosa, les divergències entre Ciutat i foravila: es planyien aquests de la mala administració i que els tributs els queien injustament a damunt, mentre que mercaders i cavallers fruïen d'una sèrie de privilegis. La violència comença l'any 1391 quan els pagesos i menestrals arrasaren el Call, barri dels jueus, molts dels quals foren degollats. L'odi anava augmentant i, aquell mateix any, els pagesos formaren un petit exèrcit que va comparèixer amenaçador enfront de la murada de Ciutat. Primer varen arribar a una avenença, però més tard, el rei, sense fer cas dels pactes anteriors, va condemnar els principals capdavanters revolucionaris. Però fou el 1450 que es va produir un alçament de més envergadura i que havia de fer una fi tràgica per als pagesos, que no aconseguiren de millorar la situació pròpia i, per contra, pagaren feixugament amb sang l'actitud de protesta i demanda de justícia. Els pagesos assetjaren Ciutat tres vegades, fins que a la darrereria del 1452 Francesc d'Erill, enviat pel rei, els va derrotar a una gran batalla prop de Sencelles.

Entre aquest any i el 1523 se succeeixen desastres: pirates, pestes, fam, males collites, bandejats, etc., que afectaren particularment la pagesia. El malcontentament popular culminà amb el gran moviment dels agermanats, eliminats el 1523.

Dins els tres segles següents són de destacar aquestes dates:

1613, manca de blat

1716, implantació dels **ayuntamientos**, elegits per la Reial Audiència. A partir d'aquí comença a ser abassegador el centralisme de l'Estat espanyol.

1748-1750. La fam fa estralls per les viles, algunes de les quals romanen quasi desertes. Els pagesos acudien com a captaires a Ciutat, per pidolar el sosteniment.

Una escola d'estiu per al camp

per Joan Adrover i Tomeu Fiol

1778, **Societat d'Amics del País**, que impulsa l'agricultura.

1835, operació Pla de Sant Jordi, que converteix 20.000 hectàrees en terreny conradís.

1870, es venen i es parcel·len nombroses extensions, es millora l'agricultura, s'intensifica el cultiu de la vinya. L'any 1890 apareix la fil·loxera: desaparició quasi total de la vinya i plantació d'ametlerars. A la darrereria del segle es produeix l'emigració de poblacions cap a Alger i Sud-Amèrica.

A la primeria d'aquest segle prossegueix el corrent migratori cap a Amèrica, França i Bèlgica.

S'inicia el turisme i la immigració de peninsulars. S'introdueix la irrigació per aspersió, augmenta la demanda de productes agrícoles i els horts evolucionen, el camp es mecanitza i apareix el problema de fer arribar els productes al consumidor, conjunt de manipulacions més rendibles que la producció mateixa...

LA SITUACIÓ D'ARA

El 1975, amb el turisme com a principal mercat de demanda, el pagès ha hagut d'augmentar la producció a un ritme forçat. Així hem vist com, alhora que es registrava un gran desenvolupament a les zones de reguiu com Sa Pobla, Muro (hortalisses), Campos i Sant Jordi (llet i carn), minvava de cada vegada més la producció de secà, sobretot d'aquells conreus que havien estat tradicionals durant segles, dins una manca absoluta de mecanització: olivera, ametler, figuera, etc.

Dins el decenni darrer d'evolució de la indústria turística, ha sortit a la llum una manca de planificació agrària. No s'ha potenciat la indústria, sinó que han proliferat els magatzems. No hi ha, per tant, una classe burgesa que pugui tenir uns interessos a desenvolupar l'economia des de dins, sinó una classe mitjana especulativa. Aquesta especulació està basada majoritàriament damunt tot allò que fa doblers fàcils. El fet de no invertir ni planificar a termini llarg o mitjà ha creat l'actual crisi dins la infraestructura econòmica. Avui, el camp, on calia fer inversins quantioses, s'ha anat deixant de banda i quan hom ha hagut de mester productes, s'han importat de fora, donant opció al predomini econòmic dels USA i del Mercat Comú.

Un cas molt representatiu és el que podem observar amb l'ametler: manca total de millorament i selecció d'espècies i importació per l'Estat espanyol de bessó estranger, concretament nord-americà. D'aquesta manera, els pagès, sense recursos econòmics i tècnics, ha vist desaparèixer la seva incidència com a productor, i això l'ha duit a una estagnació i tan solament ha introduït petites reformes que no han posat foravila a l'alçària dels requeriments del mercat interior; al mateix temps s'ha manifestat un desfasament respecte dels sectors industrials.

Així, dins un sistema basat sobre la propietat del capital i en què són alguns pocs els qui detenen aquesta propietat, el pagès és, en aquest moments, un dels estrats indirectament sotmesos a aquest sistema. No està vinculat directament a unes relacions socials de producció ni tampoc ven el seu treball, sinó el seu producte, però és per ventura el més explotat, perquè no rep sinó una petita part del valor d'allò que surt de les seves mans. Sense anar més enfora, si dividim els seus guanys per les hores que fa feina i pel que té invertit, tenim que li surt el sou de qualsevol altre obrer industrial, deixant anar ja les condicions socials en què està inserit, sempre en desavantatge.

La producció neta provincial de les Illes és de 55.289 milions. La mitjana del que produeix cada persona ocupada és de 205.391 ptes./any. Tenim, per contraposició, una producció neta agrària de 4.830 milions de pessetes, amb una producció per persona ocupada a foravila de 91.384 ptes. Això ens demostra el baix rendiment que dona el qui treballa a la terra respecte dels qui s'ocupen en els sectors turístics i industrials. ¿Per què és que un treballador de la indústria produeix anualment 205.391 ptes. i el pagès només arriba a les 91.384?

Les condicions, per contrapartida a aquest desfasament, són idònies perquè es doni una agricultura pròspera. Tenim una demanda forta que podria donar lloc a un desenvolupament creixent del camp. El turisme estienc i tota la mà d'obra que immigra per cobrir les necessitats dels serveis turístics, creen una massa de consum considerable.

L'esmentat desenvolupament crearia llocs de treball, fins i tot per a tècnics dedicats a l'agricultura i a la ramaderia, que s'esmerassin en la planificació i a treure un rendiment major a les explotacions.

Si repassam el panorama de l'Estat espanyol, veim com són precisament els fogars industrials els qui donen lloc a una agricultura puixant, és a dir que allà on hi ha indústria també hi compta l'agricultura, puix que aquesta absorbeix la mà d'obra sobrant i crea també el mercat que consumeix els productes del camp. Per contra, Jaén, Ciudad Real, Càceres i Badajoz, províncies mancades d'indústria, tenen una agricultura poc desenvolupada. Després vénen els casos com Múrcia, que té una indústria basada directament en els productes del camp.

Tenim l'exemple de Lleida on, devora una producció per persona ocupada de 186.974 ptes., la gent del camp donen un rendiment de 151.604 ptes. anuals. Això demostra que a Mallorca, província industrialment avançada (turisme), la producció del camp és baixa, conseqüència sens dubte d'una mala planificació i de les condicions deficitàries (mecàniques, tècniques, sanitàries) en què es troba el pagès. Creim que la producció per persona ocupada al camp a Mallorca podria igualar, si no superar, la producció industrial, o almenys reduir el desfasament actual, puix que hi ha uns factors (clima, la terra, el fet d'haver-hi feina tot l'any, i la demanda) immillorables.

Hi ha altres aspectes que impedeixen el desenvolupament progressiu del camp:

- el pagès ven a la cooperativa, altres s'ocupen de proveir els mercats. El pagès, sempre marginat, no intervé en el procés de comercialització. L'atenció del pagès es basa damunt la producció, li paguen poc i ha de produir més i més. D'aquesta manera tendeix, en contra dels seus interessos, a l'enfortiment dels sectors monopolistes. El capitalisme arriba un moment que controla les cooperatives, l'oferta, la demanda...
- les condicions dures i inestables de treball.
- marginació social per l'allunyament dels mitjans de cultura.
- no li són assequibles, vista la natura de la seva feina, coses que dins els medis industrials es consideren normals: vacances, dies de repòs, possibilitat de viatjar i «passar gust de la vida».
- manca de seguretat social (ha de despendre molts de doblers en metges) ni llocs de preparació i assistència professional.
- mentalitzat a través de tants d'anys de dificultats en el sentit que qualsevol evolució, tant cap a la democràcia com a cap al socialisme repercutirà en l'expropiació de la terra que tant estima. Per

Foto: Ramon Serra

tant, el pagès no s'integra com a classe explotada dins una realitat política. Hi ha uns factors molt clars: no tenen un organisme que els ajunti ni una comunicació amb nuclis progressistes, tenen una «propietat a conservar» i manca un camperolat jove que es preocupi del futur immediat del camp (el fet de les terres de passar de pares a fills ara es comença a rompre: els fills cerquen horitzons nous).

CONCLUSIONS

Sabem que és aventurat de proposar qualsevol solució per al futur del nostre camp. Creim, no obstant això, que una òptica democràtica ressaltaria una sèrie de factors que poden ésser bàsics. No ens podem aturar davant una reestructuració conjuntural, no ens basta una sortida d'emergència. Som conscients que és el camp el qui s'ha d'autodeterminar i planificar el seu futur, i creim important donar-li una visió d'un ideal: el camp dins un futur democràtic. I és important també que tots els foravilers tinguin una idea científica del que volen, de l'objectiu a llarg termini i així anar fent de cap a lloc. Els camins també els hem de cercar nosaltres.

Poden ésser aquests uns dels factors que assegurin una progressió de

l'agricultura i un marc de llibertat i igualtat per als pagesos.

1—Un sindicat de pagesos, que ara com ara no tenen cap base reivindicativa. Així tendrien uns òrgans propis de poder comercial.

2—Crear una indústria d'elaboració primària dels productes del camp.

3—El minifundisme, és vàlid a llarg termini? Pot ésser el camp com a empresa estatal? ¿Podria ésser la unió de petits propietaris, quant a l'intercanvi de maquinària, equips de planificació administrativa i comercial conjunts, i ajudes en general?

4—Potenciar la formació de científics camperols dins la gent mateixa del camp.

5—Remarcar la tendència imperiosa a suprimir l'intermediari.

6—Crear unes escoles permanents de formació professional, fer cursets intensius, beques per a sortir a l'estranger, etc.

7—Creació de centres propis de proveïment, producció a nivell comarcal o provincial de pinsos, adobs i assistència mecànica, controlats i administrats pels pagesos mateixos.

8—Arribar, en una paraula, a la consciència del pagès perquè es faci càrrec que ell és el factor principal per al desenvolupament del camp. El camp és seu, manca tornar-li la il·lusió perquè el treballi.

LES ESCOLES DEL CAMP

Com a solució als problemes del camp de Mallorca, i seguint la dinàmica esmentada, creim que caldria promoure la formació de gent preparada per a fer feina dins aquest sector, així com promoure una campanya de mentalització de cara al pagès.

S'ha pensat en la possibilitat de muntar unes estades a foravila per a grups de gent majoritàriament jove, durant les quals es puguin dur a terme les activitats que després exposarem.

S'havia previst fer la primera experiència durant els mesos d'agost-setembre del 1976. Perquè les activitats es despleguin el més aprop possible de la problemàtica que s'intenta abordar, l'equip instructor i els participants s'allotjaran a qualche possessió que reuneixi, per un costat, unes condicions adequades per a poder-s'hi fer taules rodones, projeccions, classes teòriques, etc., i per un altre, una explotació ramadera i una zona de conreu on poder dur a la pràctica els temes tractats teòricament.

Som conscients que hi ha el risc que les coses que s'ensenyin en aquesta possessió-pilot siguin aspectes de foravila ja prou coneguts dels participants i que, fet i fet, no se'n puguin treure unes conclusions de profit per al camp. Però precisament perquè sabem aquest risc, es volen dur els ensenyaments a un grau avançat d'avantguardisme, tractant ja de bon començament dels problemes de la pagesia mallorquina a partir de llurs inicis històrics i analitzant com i per què és que hem arribat a la situació actual. Volem que les solucions socio-econòmiques que es proposin siguin les més adequades i, alhora, tècniques les més avantguardistes de les que avui dia s'apliquen dins la població rural en el món.

S'intentarà abraçar tots els aspectes del sector rural, de manera que els participants obtenguin d'aquesta experiència una coneixença real i científica de la ruralia mallorquina. Posem un exemple, però. Imaginem-nos que tractam del tema del conreu de l'ametler. Després d'analitzar-ne els orígens històrics i les circumstàncies socio-econòmiques que han acompanyat el seu conreu durant aquest segle, passarem a analitzar què s'ha fet bé i què malament, així com per què, com s'hauria pogut fer, quines solucions té encara avui, etc. etc.

De la mateixa manera s'analitzaran els altres tipus de conreu (reguiu, vinya, olivar, tàperes, etc.) i la producció ramadera, així com la problemàtica de llur comercialització.

Com a fruit de primera mà es confeccionaria un «dossier» en què es reflectissin els temes estudiats, així com els resultats de les taules rodones. I, a més llarg termini, esperam que, a través de mostrar pràcticament

i teòricament, de manera global, la situació de foravila a Mallorca, alguns o part dels participants decidim de dedicar-se a seguir uns estudis universitaris (economia, enginyeria agrònoma, veterinària, etc.) o col·laborar en grups de treballs que dediquin l'atenció a mentalitzar el poble respecte a totes les irregularitats de l'actual sistema d'explotació socio-econòmica.

La manera com feim comptes d'arribar al muntatge d'aquest centre agrícola-ramader és més o menys aquesta: aplegar un grup de professionals (economista, sociòleg, manescal, foraviler, enginyer agrònom, historiador, etc.) que preparin uns temes fixats durant una pre-planificació dels aspectes a tractar en el transcurs de les jornades.

Es crearà també un altre grup encarregat de coordinar la resta de les tasques (obtenció d'ajuda econòmica, lloc on muntar aquestes jornades, donar a conèixer el projecte).

Ara només ens hem posat a caminar. Necessitam col·laboració i, concretament, participació de la gent del camp. Així, volem crear un futur a l'economia de Mallorca. Si voleu informar-vos més o fer-hi feina, acudiu a l'**OBRA CULTURAL BALEAR** i demanau per l'**Escola d'estiu del camp**.

JOAN ADROVER
TOMEU FIOU

la roda del món

La situació política de Portugal ha posat en tensió l'esquerra europea.

Des de la nostra perspectiva, és a dir, sota la influència de la premsa occidental, mancats d'elements directes d'informació, crec que seria fàcil caure en el pessimisme i dir que tot està perdut. El record de Xile ens fa tremolar, però també ens fa reaccionar, ens fa veure una mica més lluny de les sistemàtiques notícies que podem llegir a qualsevol dels diaris a l'abast. Amb això no es que pretengui negar que la situació portuguesa, malgrat la permanència del triunvirat Saraiva de Carvalho-Vasco Gonçalves-Costa Gomes, no sigui preocupant. Contràriament, qui ens manté en una constant recerca d'elements (per insignificants que semblin) que facilitin una mica de llum sobre el desgavell informador, és precisament la preocupació pel futur polític de Portugal i per les conseqüències que d'aquest podrien derivar-se.

De moment, podem afirmar que l'esquerra europea s'ha ressentit i que han sorgit tensions que, al meu entendre, són les velles tensions de sempre, tan sols superades estratègicament —el cas de França és el més clar— a l'hora de possibilitar i de potenciar un programa electoral concret. La reunió del Partit Socialista (Mitterrand) i del Partit Comunista (Marchai) francesos a París, ens ho ha demostrat. No s'ha produït un acord ampli i total sobre Portugal, perquè sembla que hi ha hagut acusacions i crítiques mútues: els socialistes de Mitterrand carreguen la mà de les responsabilitats sobre els comunistes portuguesos, mentre que els comunistes de Marchai ho fan sobre els socialistes soaristes. A «Le Monde» (14-VIII-75), André Laurens conclou la seva anàlisi dient que «dans ces conditions, le rendez-vous du 13 d'août risquait de révéler plus de divergences que de points d'accord». Però d'això a afirmar, com he llegit per aquí, que les tensions de l'esquerra representaven posicions irreconciliables hi va un bon tros.

EL JOC DE LA PREMSA

La imatge que rebem d'aquest Portugal que derrocà el feixisme salazarista-caetanista, que va veure el sorgiment del Moviment de les Forces Armades i que després d'unes eleccions típiques de la democràcia formal (com hem vist ben poc representatives de la realitat política) ha variat força fins a l'extrem que és gairebé irreconeixible. La premsa oc-

L'ANGEL BLAU

Venda de llibres
antics i moderns

c/. Sant Bernat, 2
(darrera la Seu)

Tel. 21 60 96

CIUTAT

Anàlisi sobre Portugal

cidental, en el sentit polític que té aquest mot, sembla haver perdut la mica d'objectivitat que ens oferia al principi i hi sovintegen comentaris, cròniques i notícies que jo qualificaria d'apocalíptics. En efecte, hem vist com determinats sectors, aquells que estan més prop —per entendre'ns— de l'acció PIDE han arribat a dir que els antics corifeus de l'optimisme i de l'esperança, que reberen amb els braços oberts la situació portuguesa i es col·locaren un clavell a la solapa, que saludaren el monocle d'Espínola i les eleccions, avui per avui han emmudit. I tenen raó els que així opinen: han emmudit o els han fet callar —que això mai no se sap—, segurament perquè infravaloraren que quaranta anys i busques de feixisme no s'esborren així com així.

El lector imparcial haurà observat que les informacions sobre Portugal tenen una mena de regust per la destrossa. Cada publicació en fa referència segons els seus propis interessos, interessos personals i de classe, destacant una notícia, restant importància a una altra, fent omissions o practicant un tipus concret de selecció del material informatiu. Hem vist destacar, per exemple, les manifestacions dels socialistes de Soares (on trobam filtracions dretanes per convergència ideològica) demanant la dimissió de Vasco Gonçalves, però han silenciats les dels comunistes de Cunhal plantejant la revisió de la política portuguesa i cridant l'atenció sobre la perillosa separació del MFA i el poble portuguès. Han destacat espectacularment la situació crítica del Nord de Portugal i han regatejat una justa i complementària anàlisi de la situació socio-econòmica-política dels sectors populars d'aquella regió, on des del salazarisme s'ha patit el més brutal subdesenvolupament.

En definitiva, em sembla que cadascú empra la premsa, la qual evidentment no és lliure, des de la seva posició de classe i analitza Portugal des dels propis interessos amb un menyspreu total per la realitat portuguesa.

El desig de veure confirmada la pròpia creença sembla ésser el factor predominant.

ELS SILENCIOSOS RECOBREN LA VEU

He parlat abans de crisi al nord de Portugal. Una crisi que té el signe

inequívoc de la violència sembla ésser que anti-comunista. Jo no sé si els comunistes portuguesos han comès errors polítics, no sé si la seva política és la més escaient o no. Una cosa sembla inqüestionable: la vinculació a tothora amb el MFA des del començament, que era com reconèixer qui tenia el suport polític del moment. No podem dir el mateix dels socialistes que en principi semblaven desvinculats del MFA, que més tard sortiren del Govern i que d'aleshores ençà ens ofereixen la imatge de grans perdedors ofesos, després d'haver protagonitzat un sospitós afer: el diari «República» (recordareu que fins i tot es produí una tergiversació de documents a l'edició d'aquest diari feta en francès i a París). El fet inqüestionable, però, és que determinats sectors del nord portuguès utilitzen la violència com a arma política. Cal demanar: ¿impulsats per qui?

Hem vist com els mateixos catòlics després de més de quaranta anys de silenci i d'analfabetisme i de subdesenvolupament han recobrat la veu. I per cert, no podem dir que sigui la veu pacificadora i evangèlica, sinó tot el contrari. Molt simptomàtic i molt sospitós realment.

DOCUMENTS I TRIUNVIRAT

El nou govern provisional, després de la sortida del PSP i del PPD, no ha aconseguit encara —ni és fàcil que l'aconsegueixi— una estabilitat política. El MFA mateix està dividit fins al punt que és gairebé impossible de preveure resultats immediats en un sentit o en un altre. Amb estires i arronses es mantén el triumvirat: Carvalho amb el COPCON que el recolza, és el viatger a Cuba i el de les declaracions més radicals: «He tornat d'una pàtria socialista i, repetesc, val la pena de treballar i de sacrificar-nos pel socialisme», encara que és molt conscient de les dificultats que té a l'entorn: «A Portugal l'esquerra està dividida profundament, i això és trágic per a la revolució»; Vasco Gonçalves, que sembla tenir certes simpaties pels comunistes, compta amb la fidelitat de la V Divisió i és l'eix de les crítiques dels socialistes i del PPD; finalment, Costa Gomes, apropat als socialistes, sembla ésser l'home més gris del triumvirat, la qual cosa no vol dir que no tenguí capacitat per la maniobra política.

Enmig de totes aquestes friccions més o menys greus, sorgeix el document Melo Antunes i tot seguit el del COPCON. Sembla que ha començat un període de crítiques i autocrítiques que poden donar com a resultat la suavització de les tensions, circumstància que afavoriria el gran absent de totes aquestes picabaralles: el poble portuguès.

Perquè, ¿quin paper ha jugat, juga o pot jugar la infiltració estrangera? Xile és encara molt prop i la realitat d'aquest país duu encara el nom de Pinochet i de la repressió més brutal. És evident que la crisi portuguesa pot ser un camí per la contrarrevolució, i el perdedor podria ésser el de sempre: el poble portuguès. I si Kissinger té les paraules, la CIA o qualsevol succedani pot substituir la paraula per l'acció.

ANTONI SERRA

L'Església nostra

Els joves mallorquins i unes velles imatges d'Església

0.—INTRODUCCIÓ

A l'hora de programar el quint curs del Centre d'Estudis de Teologia de Mallorca, trobarem que, per arribar a una imatge més personalitzada d'Església, seria clarificador partir d'unes dades de sociologia.

A més del possible valor pedagògic d'aquest procediment, creguérem que podíem millorar el nostre mètode de treball, posant-lo en connexió amb altres disciplines no teològiques que, per la seva metodologia ens havien de fer tocar de peus a terra, i així treure la teologia del centre-campisme que massa vegades caracteritza el seu tipus de joc.

Aquest intent d'acostament a unes dades que provenen del nostre poble és sobretot necessari al moment en què tot un grup d'estudiants del CETEM acaben el cicle d'estudis institucionals, per emprendre uns el ministeri presbiteral, altres començar o reemprendre tasques evangelitzadores com a religioses o seglars.

Les hores disponibles ens prohibien una tasca d'investigació sociològica original, i el fet que ja existís un informe de J. Bestard Comas (1), foren motius més que suficients perquè el prenguéssim com a material de reflexió i de confrontació.

El nostre programa tendria vuit blocs de temes, seleccionats segons les necessitats dels alumnes, amb un respecte essencial per l'estructura del pla d'estudis vigent.

El primer tema és l'únic que aquí ens interessa, i per això mateix en don un esquema:

Diversos conceptes d'església.

1. Dades sociològiques.
  - 1.1 Teodícees i conceptes d'església.
  - 1.2 Teologies i conceptes d'església.
  - 1.3 Cristologies i conceptes d'església.
2. Dades del Nou Testament.

[Partir de la reflexió feta pel concili Vaticà II, especialment LG cc. I-II].
3. Confrontació entre les dades sociològiques i les del NT.
4. Elaboració personal d'una descripció teològica d'Església.

1.—ALGUNES DADES ESTADÍSTIQUES.

Per a utilitat del lector seleccionam algunes dades de l'enquesta conduïda per Bestard:

L'enquesta es féu el 1972.

L'edat dels joves era entre els 15 i 21 anys.

En total foren interrogats 1.000 joves.

Respongueren 788 (= 3 % dels joves mallorquins).

Prescindint d'altres elements, referint-nos a les postures respecte de l'església tenim que:

Creuen en ella	503 = 63,8 %.
No hi creuen	97 = 12,3 %.
No ho saben, etc.	168 = 21,3 %.
En blanc	20 = 2,6 %.

Total . . . . . 788 = 100,0

2.—LES NOSTRES REFLEXIONS.

No podem anar punt per punt, ni tan sols estendre'ns en alguns d'ells com creim necessari. En un proper número de **COMUNICACIÓ** (de la Com. dioc. de Mitjans de Com. soc.), donarem una referència més ampla del nostre treball.

Aquí bastarà una breu notícia sobre les línies principals que es descobreixen entre els qui diuen creure en l'Església, per aturar-nos un poc més en el que manifesten els qui no hi creuen, fent llavors algunes observacions molt generals.

2.1 Els qui creuen en l'Església.

Aquests demostren tenir una idea d'Església quasi exclusivament reduïda al caire religiós.

Les seves preferències són per l'església-temple, lloc de reunió, de culte; aprop d'aquests estan els qui creuen en una església institució religioso-cultural.

Tals idees, sobretot la que identifica l'Església amb el lloc de culte, queden ben lluny del sentit etimològic del terme *ekklesia* i del seu valor ja tipificat dins l'Antic Testament. El Nou Testament tampoc dona cap antecedent per un ús semblant que es va introduir en el llenguatge ordinari bastants de segles més tard, i no per raons bíbliques.

Just alguns joves parlen del sentit comunitari, salvífic i cristològic de l'Església.

No cal dir que és sorprenent que als temps que correm hi hagi tants de joves que tinguin el coratge de creure en un lloc o en una institució religiosa! No volem pensar tan malament que no creguem que gratant un poc més trobaríem referències a Jesucrist. Però el fet és que no les expressaren. ¿No és prou revelador aquest silenci?

¿Quina és la inèrcia de la catequesi que amb la força del costum no ha permès filtrar una sola idea del Vaticà II a través dels joves post-vaticans que a Mallorca creuen en l'Església?

2.2 Els no creients en l'Església.

Per sobre quina és la seva idea d'Església tenim una llista de motivacions que els mantenen a distància.

Les principals són: que «l'Església que jo coneix no dona testimoni de Crist»; que és hipòcrita, falsa, materialitzada, superficial; que els sacerdots no donen testimoni de Crist, no compleixen la seva obligació; que contradiu les idees que predica; que havent-hi un sol Crist, hi ha tantes esglésies; que sempre l'Església ha estat amb els opressors, consolant els oprimits amb paraules.

Dins aquestes apreciacions es poden diferenciar dues idees principals d'Església:

1) Església com a institució amb missió moralitzadora.

2) Església com a institució clerical.

2.2.1 Una Església moralitzant.

No hi ha cap dubte que aquesta imatge d'església respon a uns esquemes mentals molt corrents dins una societat burgesa. El moralisme és uns dels vestigis del fet religiós que molts no creients en l'Església no just valoren, sinó que el viuen amb intensitat.

Una imatge encara clerical de l'Església... (Foto GEA)

No cal dir que el Nou Testament parla de les bones obres i del testimoni dels creients, que no és el mateix que referir-les i demanar-les just als preveres!

Hem d'afegir que la predicació i la catequesi han insistit unilateralment en determinades conseqüències moralitzadores de la vida dels cristians, preparant un ambient dins el qual hom troba més recursos per aregar la *Humanae Vitae* i per declarar matèria no eclesiàstica la *Populorum Progressio* i tot el referent als drets dels homes i dels pobles (cf. opinions sobre la pastoral dels bisbes de les illes sobre la llengua del poble, *Diario de Mallorca* 22-6-75, p. 17). que per anunciar Jesucrist.

De fet les motivacions dels joves no toquen directament problemes de fe en Crist; parlen molt de les seves decepcions davant la conducta dels capellans, i això no és precisament senyal de maduresa; just al final alguns es recorden que l'Església sempre ha estat amb els opressors.

Els joves demostren més interès per les obres que per les persones i silenci per complet el que es pot referir al poble.

Per això aquestes opinions sobre l'Església no tenen referència al Nou Testament, ni tampoc no han assimilat les crítiques justes que es troben dins la crisi luterana, com tampoc tenen en compte la consciència comunitària i de poble que ha nascut dins el nostre món.

2.2.2 Una Església clerical.

La visió moralitzadora dels joves no és més que una de les conseqüències de la imatge clerical de l'Església. Les seves referències impliquen expressament els capellans dins la seva decepció, i no creim interpretar injustament les frases tal com les presenta l'informe, si deim que quasi totes elles es refereixen als clergues.

Reduir l'Església a la clerecia no és precisament una gran troballa, i sí reduir-la als aspectes culturals (com fan els joves que diuen creure en l'Església), no està en consonància amb les dades originàries, la reducció en versió clerical encara és més recent i menys autèntica, i deriva precisament de la visió culturalista.

La versió clerical de l'Església en clau anticlerical ens mostra que la informació que tenen sobre l'Església aquest grup de joves és bastant magra i poc qualificada. D'aquí en surt una decepcionant i poc crítica visió tant de l'actuació dels clergues com de la mateixa església, (cf. igualment la mateixa plana del *Diario de Mallorca*).

3.—ALGUNES REFLEXIONS GENERALS.

Posats a treure algunes conseqüències, les més greus serien:

3.1 Dissociació entre Església i fe.

Hom observa una migrada referència a Jesucrist; la postura poc crítica respecte dels problemes de fe. Hom té la impressió de trobar-se davant opinions expressades des d'una Església de cristiandat, inconscient que el món ha entrat per camins més autònoms i crítics.

Volem afegir que el no haver assimilat una problemàtica moderna que tan forta incidència té dins el camp de la fe, és una mostra d'una dissociació entre l'home com a creient i l'home com a ciutadà i professional, que va entrant per un camí més secular dins el qual el culte i la clerecia no són tan determinants. Per això les referències dels joves pertanyen a una època ja superada fins i tot per la millor apologetica preconiliar.

Aquí trobaríem una certa explicació en la poca cultura bíblica i en la preferència pels problemes ètics sobre les qüestions que fan frontera entre ciència i fe. És el problema d'haver-hi posat poc contingut personal dins les opcions per l'església o per estar-ne al marge.

3.2 Assimilació anecdòtica del Vaticà II.

No és més que una conseqüència del que acabam de dir. És ben possible que el dit concili just hagi trobat una possible connexió amb l'Església mallorquina, en el desig ja antic de fer més racionals les celebracions litúrgiques. La resposta més bíblica i al mateix temps més aprop de l'home d'avui que el Vaticà II ha donat als problemes eclesials, sembla que ha estat gairebé superflua per a nosaltres, al trobar-nos poc sensibilitzats.

No hem trobat cap al·lusió a l'Església com a Poble de Déu, perquè manca consciència de poble i poble mallorquí, i seria prou fàcil! Tampoc apareixen altres imatges d'església que ha prodigat el Vaticà II. ¿Què n'han dit d'elles els sermons, la catequesi, les escoles de religió?

3.3 Una Església d'una època inexistent.

Vistes les respostes, i ho deim amb dolor, els més raonables pareixen els joves que diuen que l'Església no els preocupa. La majoria —no tots!— dels qui hi creuen tenen uns motius tan poc consistents que hom voldria fer moltes preguntes i molts greus. El mateix diríem respecte de les motivacions dels qui no hi creuen.

Uns i altres, en general, no tenen com a punt de referència l'Església de Jesucrist, ni tampoc la més viva i que fins i tot es troba a Mallorca. Almenys si hi hagués plantejaments de «nacionalcatolicisme», hom podria deduir que ens trobam a un món estantís, però conegut.

Si tots els silencis descriuen la imatge que realment té la nostra Església a Mallorca, els joves ens hauran fet una de les més serioses advertències de la nostra poca fidelitat evangélica que una Església pot sentir.

JOSEP AMENGUAL BATLE

CONVERSA AMB:

Oriol Martorell

per Jaume Corbera

La personalitat de n'Oriol Martorell és prou coneguda dins l'àmbit musical del nostre País. Preocupat des de sempre per la qüestió de la pedagogia musical, és el Director de la «Coral Sant Jordi» ja des de la seva primera actuació pública (1947). Amb la Coral o sense, ha duit una ininterrompuda activitat en actes de tota classe del seu camp professional a moltes de localitats catalanes, a diverses ciutats espanyoles, i a França, Bèlgica, Suïssa, Alemanya, Àustria, Hongria, Itàlia, Portugal, Marroc, etc. Ha estat durant molts d'anys director de les sèries discogràfiques «Antologia Històrica de la Música Catalana» i de l'«Antologia de la Sardana».

A l'actualitat és Vice-President del «Secretariat dels Orfeons de Catalunya» (SOC), depenent de l'Omnium Cultural, i de la «Fédération Européenne des Jeunes Chorales» (FEJC), i és Instructor Nacional del Moviment Coral francès «A Coeur Joie». A més és professor d'Història de la Música a la Universitat de Barcelona i comentarista musical i discogràfic a diferents publicacions periòdiques (principalment, al «Diario de Barcelona») i emissores radiofòniques.

Al seus estudis musicals (especialment, pedagògics i de direcció) afegeix els de Magisteri i la Llicenciatura en Història.

Ningú, doncs, com n'Oriol Martorell per parlar-nos del SOC, de la música a Catalunya i de tota una sèrie de problemes del camp musical que ens afecten també als mallorquins. Vet ací la conversa que hem mantengut.

Foto SANTI CARRERAS

—¿Què és i com funciona el «Secretariat d'Orfeons de Catalunya»?

—És una federació de totes les entitats de cant coral a veus mixtes de Catalunya. És un moviment com els que hi ha a d'altres països i com el que ja hi havia hagut aquí abans, que es deia la «Germanor del Orfeons de Catalunya», que vol facilitar els contactes entre les diverses entitats i que els cantaires sàpiguen que la seva labor té un valor col·lectiu a un nivell més ampli que el de la seva pròpia agrupació; vol facilitar trobades, actuacions conjuntes, programes en comú, possibilitats de promoció i participació de nous directors, de nous promotors, ajudar a la preparació dels cantaires en els caps de setmana, etc. Són unes finalitats molt ambicioses que no es poden pas portar a terme amb tota la intensitat i profunditat que voldríem, encara que sigui allò que s'intenta, sobretot tenint en compte que el cant coral té un aspecte d'educació popular, de sensibilització musical, que es mou en un camp totalment d'aficionat, en el qual s'ha d'actuar, tant des d'un punt de vista musical com humà com cívic, per arribar, a través del cant, mitjançant el cant, gràcies al cant col·lectiu, a ajudar a crear, a refermar, a incitar de cada vegada més aquesta consciència de País i de col·lectivitat.

—¿És molta l'afecció a la música coral a Catalunya?

—Hi ha una llarga tradició, concretada en unes fites essencials i històriques ja conegudes: la primera, si bé la tradició és més llunyanca, és la de Josep Anselm Clavé,

a la segona meitat del segle passat l'home que va intentar —és el que dèiem abans— sobretot accentuar aquest caràcter d'educació popular i de mitjà musical per a la sensibilització i culturalització de les masses. Això té una evolució que a finals de segle es concreta en la personalitat de Lluís Millet que crea l'Orfeó Català; la diferència potser més visible d'aquest canvi és el pas dels cors de veus iguals —com eren pràcticament els cors claverians— de veus d'homes als cors de veus mixtes, homes i dones, que és l'Orfeó Català i tots els que neixen al seu voltant. Aquesta evolució continua encara avui.

És curiós veure com, després d'aquella etapa de Clavé, l'etapa de Millet principalment de començos de segle aglutina i coordina no solament la música coral sinó també l'ambient musical català. Fins a més allà dels anys vint la música a Catalunya es pot dir que gira entorn, bàsicament, del Palau de la Música Catalana, estatge de l'Orfeó Català, i de la figura de Millet i de tots els qui l'envolten. Quan recordem la seva obra no hem de recordar solament l'Orfeó: hem de recordar l'obra del Cançoner popular a Catalunya, la Revista Musical Catalana, la mateixa creació de l'esplèndida sala de concerts que és el Palau i tantes altres activitats al marge de la música coral pròpiament dita.

Una nova evolució iniciada cap als anys trenta es fa més patent després del trontoll del 36-39, amb uns grups menys petits i amb la recerca més intensa d'una perfec-

ció i un canvi de repertori o ampliació més d'acord amb el que es fa a Europa, en una visió més oberta i de cara al món, i amb la reabsorció, altra vegada, de la joventut que, tal volta, havia quedat una mica apartada. Ara, crec que estem vivint un altre moment de floriment de la música coral.

—**¿Quin coneixement es té al Principat dels músics mallorquins i les seves obres, i de les activitats musicals que es duen a terme a les Illes?**

—Desgraciadament, molt poc. Matisem: quan parlem de músics catalans no fem la distinció si són mallorquins o del País Valencià o de Catalunya. Per exemple, Baltasar Sampere, que tots sabem que és una figura important de la música catalana dels anys trenta, poca gent sap que era mallorquí: el considerem català, senzillament. Ara, respecte a l'activitat que hi ha a Mallorca, poc contacte hi tenim; potser en altres coses n'hi hagi més. Em sembla que possiblement aquest terreny s'hauria de retreballar i s'hauria de fer alguna cosa perquè aquest poc coneixement que existeix s'anés ampliant.

—**¿Com creu que es podria posar remei a aquesta falta de relacions entre nosaltres?**

—Hi ha dos aspectes: un és el del coneixement, la qüestió purament d'investigació històrica i aprofundiment en el estudi de la música tant popular històrica, que ha de ser una tasca a fer pels mateixos mallorquins; l'altre és el dels contactes i relacions entre els músics i les entitats de les dues bandes. Això, de fet ja existeix més o menys intensament, i ja he dit abans que no fem distincions entre els uns i els altres. En aquest sentit, encara que en un altre nivell, potser sí que ha fet molt la M.^a del Mar Bonet, per exemple. Cal, però, que aquests contactes s'intensifiquin, naturalment, al màxim.

—**Vostè ha treballat molt la qüestió de la música com a instrument educatiu. ¿Quina pensa que és la seva importància en aquest terreny?**

—De tots els problemes que m'apassionen de la música, potser és aquest el que m'apassiona més de tots. Crec que la música té un valor educatiu i formatiu globalment per a l'home que és bàsic i hem de tenir molt present sempre. S'ha de començar des de petit i això ens ha de fer preocupar sobretot pels nivells inicials: com fer que els infants s'interessin, els agradi, visquin la música i la practiquin, que sigui una cosa vital per a ells; que a l'escola no sigui allò que es diuen una assignatura d'ornament. Principalment, se'ls ha de fer veure el caire expressiu, de sensibilització estètica, de la música, més que els problemes «gramaticals» o «sintàctics», podríem dir, error que sovint s'ha produït.

—**¿Li sembla, doncs, que en l'actual sistema d'ensenyament ocupa la música el lloc que li correspon?**

—De cap manera. Però aquí hem de fer una precisió: una cosa és l'ensenyament de la música i l'altre la música dins l'ensenyament. Partint d'aquesta distinció, per parlar de l'ensenyament de la música caldria que parléssim abans de la música dins l'ensenyament. Els nens, el que no poden fer és la música com si fos una cosa externa i «enganxada». La música ha de ser un dels mitjans d'expressió vitals. El nano, quan està content, ha de cantar l'alegria... Els problemes del cant i el ritme són ideals per a expressar la vitalitat inicial d'aquests anys d'infantesa. I és per aquí per on s'ha de començar.

Ara, ¿com està actualment la música dins l'ensenyança? Com tantes coses als nostres Països, unes coses són les lleis i unes altres la realitat. Les lleis, més o menys, no estan del tot malament. Les realitats, però, no tenen res a veure amb aquestes lleis: en són molt inferiors, i a molts de llocs no es fa absolutament res o es fa malament. Am tot, també hem de confessar que, per un altre cantó, hi ha unes petites minories que es van estenenent com una bassa d'oli, que treballen amb molta vocació, molt d'encert i intel·ligència i amb un esperit nou, coneixent tot el que es fa a tot arreu i apli-

NORAI
GALERIA
D'ART
POLLENÇA

CARLO GUGENHEIM   AVIS BALLARD

(PINTURES - ESCULTURES)

(ESMALTS SOBRE COURE)

16 agost - 15 setembre

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOT HOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de
descompte si esmentau aquest anunci)

cant-ho aquí, intentant canviar tot això a nivell particular —naturalment—, amb una confiança una mica excessiva, si vols, però que a la llarga ha de donar un fruit que, si fa no fa, ja es comença a entreveure.

—¿Opina que en les actuals circumstàncies d'anormalitat política, lingüística, cultural, etc. en què es troba el nostre poble, pot qualsevol agrupació musical existent a les nostres terres, sigui del caire que sigui, inhibir-se del problema i no prendre una posició clara a favor del País al qual pertany? És a dir: ara i onsevilla dels Països Catalans: ¿té sentit «fer música» pel pur plaer estètic sense posar-se decidivament al servei del poble i la creació popular?

—Fixa't que fins ara, sense entrar en el terreny d'anormalitat, a través del cant coral i de totes les coses que m'has preguntat, sempre he parlat del paper bàsic de

la música com a mitjà de formació, d'educació, de sensibilització... Si, doncs, en un terreny de normalitat la música ja l'hem de tenir com aquest mitjà que s'ha de fer i utilitzar de la millor manera possible per aconseguir l'educació, la sensibilització, etc., quanta més importància no ha de tenir aquest aspecte en uns moments i una situació d'anormalitat! És essencial que la música ha de tenir una incidència dins la problemàtica estricta i peculiar del País. I en el cas concret nostre, de la música coral o de tota música que és suport d'un text, llavors això té una importància, per als problemes lingüístics que tots coneixem i que tots patim tan a fons, essencial i bàsica. El cant ha de ser un dels mitjans, i en certa manera ho ha estat en diferents moviments i diferents vessants, de reafirmació de la llengua, de difusió de la llengua, de perfeccionament de la llengua. O sigui que en aquest terreny tenim una responsabilitat que cap dels qui ens dediquem a qüestions musicals podem eludir de cap manera. Hem de treballar molt sabent que això és un cas anormal i, ara més que mai, ens hem de servir de la música per a recolzar i ajudar de la manera més efectiva la solució dels problemes lingüístics i culturals que tenim plantejats, sense que això representi cap mena de tort o traïció al nostre art.

—Finalment, ¿quins són els aspectes més importants del nostre passat musical que resten encara per investigar?

—Al Principat, la investigació musical ha estat una de les coses que s'ha treballat més a fons, sobretot a partir de figures de la importància i la categoria de Felip Pedrell i Higiní Anglès, però s'ha treballat molt a fons en alguns aspectes monogràfics i falten obres de síntesi. Naturalment, en el moment en què s'anessin fent treballs de síntesi es veuria que hi ha aspectes, monogràfics doncs, que han estat estudiats menys que els altres, en els quals s'hauria d'aprofundir llavors. Per exemple: està molt més treballada la cosa medieval i renaixentista que no pas els segles XVII i XVIII: hi ha molts aspectes encara per buscar.

Però a mi em sembla, com sempre, que s'hauria de partir en dues direccions diferents: per una, que a nivell comarcal, els investigadors locals vagin proporcionant treballs monogràfics que el dia de demà —un demà al més pròxim possible— ens permetin confeccionar obres de conjunt, que siguin una visió general on puguem veure exactament què és el que ens falta. Hi ha molt poques persones que s'hi dediquin, d'altres problemes semblen més urgents i necessaris, però això és una cosa que s'ha de fer.

Un altre terreny, per exemple, que sens dubte s'hauria d'investigar és el de la lexicografia musical: el lèxic. Ni el Diccionari General d'en Fabra ni tampoc l'Alcover-Moll la recullen més que en curta quantitat. Això prové del fet que els músics, a més que els falta preparació, s'hi han dedicat poc i que fora d'ells és un tema que ha cridat a penes l'atenció. Però ara que es fan tants de diccionaris especialitzats, aquest és un dels primers que s'haurien de fer. Tindrà moltes dificultats, perquè el lèxic musical es forma bàsicament als finals de l'Edat Mitjana i al Renaixement i llavors al Barroc i Neoclassicisme, en els moments en què la llengua està en més decadència; per tant, molts tractadistes catalans d'aquestes èpoques escriuen en castellà. En conseqüència, haurém de crear, moltes vegades, més que recollir.

Les paraules de n'Oriol Martorell han estat realment molt interessants. Ens han remarcat com la Música —i tot art— no pot romandre allunyada de la realitat del poble i la seva problemàtica, sinó que se n'ha de posar al seu servei en l'ensenyament, en les seves reivindicacions legítimes... Esperem que aquesta qüestió, que encara resta bastant oblidada a les Illes, preocupi aviat a tots els qui d'una manera o de l'altra, «fan música» per aquestes terres.

JAUME CORBERA I POU

L'ART

vist pels artistes

per «Crònica de Tres»

MIQUEL BARCELÓ I ARTIGUES

Nat a Felanitx el 8 de gener de 1955. Fill d'un banquer, estudià el batxillerat a l'Institut de Felanitx i actualment segueix el primer curs a l'E. S. de B. A. de Sant Jordi (Barcelona). Exposicions individuals a Felanitx i Cala d'Or. A Manacor exposà amb Enric Irueste. No concorre als certàmens. Considera fonamentals els escrits sobre qüestions artístiques de Bréten i els superrealistes, el Manifest blanc de Lucio Fontana i la Història social de la literatura i de l'art, de Hauser. S'interessa pel constructivisme de Fontana i Rothko. És autor de textos literaris, quasi escriptures automàtiques, fins ara inèdits.

QÜESTIONARI

- Què és, per a tu, l'Art?
- Describeix el procés d'elaboració d'una obra teva.
- Què intentes: forjar un llenguatge inèdit o servir-te d'un codi estilístic pre-establert?
- És possible un art creador a Mallorca?
- Creus que un grup jove està transformant l'art de la nostra illa?

A

De principi no m'agrada gaire una definició única i definitiva de l'Art. Però podria dir que l'Art és per una banda creació (expressió, o el que sigui) i per l'altra comunicació.

Crec que l'Art —cada moment de l'Art— ve determinat per l'època on es desenvolupa. Per això l'artista ha de ser sempre conscient dels problemes polítics, socials i econòmics del seu temps i del seu poble.

Pens, a més a més, que els conceptes de llibertat, independència, etc. de l'Art, ja els porta l'Art dins ell mateix. Tot el que no sia lliure o independent **no és Art**. L'Art ha de ser sempre revolucionari.

L'Art s'autodestruïu constantment a si mateix. Crec que la fi última de l'Art és la seva completa desaparició.

B

El procés d'elaboració d'una obra meua és mental per una part i tècnic per l'altra. Quan el procés mental de l'obra està acabat, la primera part de l'obra està acabada. Això ja es podria considerar una obra única.

Totes les variacions que després pugui tenir són ja simplement tècniques (considerant que la tècnica també pot ésser creativa).

És a dir, per una banda tenim una obra completament mental i acabada i per l'altra la mateixa obra amb uns certs canvis no previstos.

La comunicació amb els mitjans tècnics —preparació de la tela, pintures, etc.— crec que és el que determina

aquesta creació tècnica i els canvis que sofreix l'obra mental.

C

Em sembla que les meves obres tenen un llenguatge molt emprat abans de mi, però els resultats, de vegades, poden ésser quelcom inèdit.

Concretament, jo empr uns elements figuratius d'una manera generalment abstracta fins que aquests elements de figuració perden tot el seu significat primari (objecte representant-concepte) i n'agafen un completament distint. Continuen essent elements concrets i coneguts, emperò ja han perdut totes les seves relacions i funcions habituals.

D i E

Un art creador és possible a Mallorca i a qualsevol societat. L'Art sempre estarà condicionat pels problemes estructurals de la societat on es faci. Aquí, a Mallorca, hi ha una gent jove que treballa dins un art més o menys nou. Em sembla que l'única unió que tenim els artistes joves mallorquins és Mallorca i els seus problemes. O sigui, no hi veig un paral·lelisme quant a l'estil, però hi és quant a les preocupacions.

Una altra cosa m'uneix als joves artistes mallorquins: ells estan a una banda i els pastissers postimpressionistes a l'altra. I crec que no tan sols en les qüestions artístiques.

«Criada 74»

de la revolta a la provocació

Quan sent la paraula «cultura», llev el fiador de la meua pistola (Dietrich Eckhart).

UNA REVOLTA ANECDÒTICA?

El novembre de 1974, els baixos de **Llibreria Tous** mostraven una exposició estranya: uns artistes joves i inquietos havien enllestit un grapat de figures, de la mateixa mida totes elles, seguint un esquema preestablert de colors i dibuix. La figura —que en digueren **criada**— portava una safata dins la qual hi havia l'únic element que l'artista es permetia tractar en llibertat. Acompanyava la mostra un text ciclostilat que contenia un manifest comú i textos de cada un dels participants. Fou la primera manifestació d'un grup que s'autodenominà —prenint títol de la seva primera obra— **Criada 74**. Nasqué d'un esperit de revolta contra una institució repressiva i alienadora: els certàmens locals de pintura. Mitjançant la realització d'una obra realitzada d'acord amb un esquema previ, que només deixava en llibertat l'elecció d'un motiu insignificant, es denunciava un mecanisme de control de l'art que promocionava, amb mitjans econòmics importants a vegades, una plàstica fòssil i condemnava a l'ostracisme tot intent de creació lliure, oberta i crítica.

Criada 74 suposava la superació de l'estadi individualista, subjectiu i espontani de la creixent presa de consciència del nou art de Mallorca. Hom entrava ja dins l'acció col·lectiva on les actituds estrictament personals restaven sotmeses a objectius més amplis i ja a nivell comú. La crítica

reaccionària respongué —no podia fer altra cosa— amb el desdeny o el silenci. Fins i tot molts dels qui segueixen amb gran interès aquest art diguem-ne progressiu que creix dia a dia a l'illa, hi veieren —en la primera eixida de **Criada 74**— un simple enfrontament, original això sí, amb el sistema aberrant dels certàmens. La seva mirada restà empresonada en el fet anecdòtic, no s'adonaren que una presa de consciència polèmica no pot limitar-se a una fugaç aparició, sobretot quan comporta una acció de grup, uns objectius supraindividuals que tradueixen una voluntat d'enfrontar-se amb problemes estructurals de la societat on es mouen. **Criada 74** —en el Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques «Ciutat d'Alcúdia» 1975— sabé donar una altra passa endavant. I ho féu passant de la revolta contra una institució embrutidora —els certàmens artístics— a la provocació directa que despertà els diables ideològics aparentment condormits o inexistents entre la gent d'aquella ciutat.

UNA PRIMERA VICTÒRIA PRECÀRIA

Un grapat de circumstàncies complexes permeteren la transformació de l'anodí i matusser certamen pictòric alcudienc d'anys anteriors —mòmia entre mòmies— en una mostra on tenien entrada uns artistes inquietos i imaginatius. Assenyalem entre els factors que expliquen una metamorfosi tan sorprenent: la consciència de fracàs dels certàmens anteriors; l'actuació positiva de Bartomeu Ventayol, un alcudienc que ha deixat endarrera l'heretatge acadèmic, tant a nivell d'obra com de concepte; i, com a teló de fons, la presència innegable d'un sector cada cop més ampli de l'art a Mallorca, ja en mans d'una joventut plena d'interrogants creadors i deslliurada dels embafosos pastissos tradicionals, recolzada, a més a més, per un sector de crítics i investigadors que l'estimulen i li faciliten mitjans

de divulgació o polemitzen amb els residus de la crítica reaccionària.

El Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques era la primera conquesta d'un art progressiu enfront del monopoli, fins aleshores absolut, del mecanisme dels certàmens, feu incontestat dels cromets postimpressionistes i dels seus defensors. Però no es tractà de la substitució d'uns premis al servei dels fòssils en favor d'uns premis al servei de l'art nou. El fet d'un Jurat omniscient, inapel·lable que atorga o nega una quantitat de diners a tal o qual artista era massa absurd per poder subsistir. Aquell Cicle suprimí, doncs, l'estímul incontestat —fins llavors— de les recompenses en metàl·lic. No pogué evitar —davant el perill que hauria suposat la invasió d'obres **kitsch** en una mostra absolutament lliure— mantenir la barrera, més selectiva que discriminatòria, d'una Comissió Assessora. Els gèneres, mides, tècniques... tant primfiladament codificats a altres certàmens foren anorreats en el Cicle en favor de la llibertat més absoluta. Hi tenia cabuda des del tradicional quadro fins a la pura formulació teòrica. La participació dels artistes en l'elaboració de l'estructura dels futurs cicles —la continuïtat si bé problemàtica, sembla possible— era també un factor estimulador i inèdit. El Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques s'anunciava com la primera victòria d'una concepció crítica de l'art. Victòria precària com veurem.

El temps limitadíssim entre la divulgació de les bases i l'inici del Cicle féu que el projecte ambiciós es reduís quasi a una mostra col·lectiva de bona part de la nova plàstica illenca, més o menys jove. L'art sortí al carrer tan sols amb les capses de guixos de C. Bonnín —que els al·lots feren servir per practicar grafismes espontanis pels carrers i parets de la ciutat amb irritació de la gent d'ordre

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Articles d'organització
d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOU

Gumersindo, 85-87 Tel. 29 30 18 Palma de Mallorca

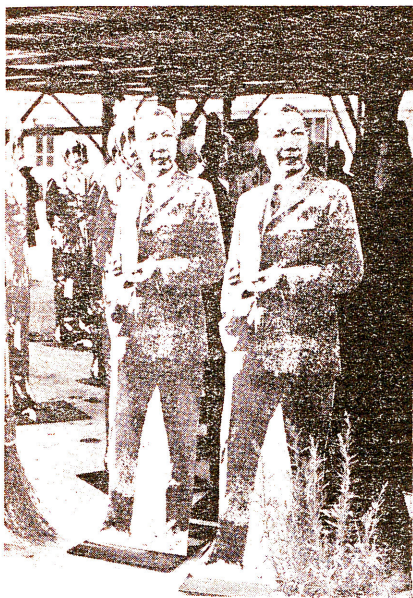

Figura de civil: Bao Dai amb una corbata de franges rojes i blaves,

que clamà contra l'embrutada de les seves pulcres façanes— i, sobretot, amb l'impacte de l'obra anònima del grup **Criada 74**.

D'acord amb la base 3.ª del Cicle, **Criada 74** hi presentà un projecte i sollicità els mitjans econòmics per realitzar-lo. La Comissió Assessoradora, per unanimitat, féu la proposta a l'Ajuntament —entitat organitzadora— que l'acceptà. El grup **Criada 74** havia sofert, des del seu inici ençà, greus tensions internes i el projecte presentat anava signat tan sols per cinc dels deu artistes que, inicialment, formaren el grup: Josep Canyelles, Miquel A. Femenias, Angel Muerza, Carme Roig i Vicenç Torres. I una nova incorporació: Ramon Valenti. Davant els rumors, insinuacions i malentesos que han circulat sobre aquesta obra anònima ens sembla aclaridor intentar una descripció sumària i objectiva dels materials que la integren.

ASSAIG DE DESCRIPCIÓ

L'obra de **Criada 74** presentada al Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques era anònima i l'integraven dues figures, una civil (30 exemplars) i l'altra uniformada (70 exemplars).

Figura civil.—Era la figura de l'emperador vietnamès Bao Dai, tret d'un periòdic espanyol. Tamany 1'75 m. d'altària. Tècnica: serigrafia aferrada sobre tauler, retallant la silueta de la figura i col·locant-la sobre una base de sosteniment. Color: blanc i negre. A mà es dibuixaren a la corbata de Bao Dai franjes horitzontals de roig i blau.

Figura uniformada.—Era una figura mixta. El cos era d'un nazi, al qual s'havia suprimit l'esvàstica del braç. L'havien tret d'una fotografia de *Life* reproduïda al manual de tècnica fotogràfica *El laboratorio* (p. 193), editat per Salvat. El cap era una fotografia de Miquel A. Femenias —un dels membres de **Criada 74**— amb casc de

Figura uniformada: Un uniforme nazi sense esvàstica i el cap d'un motociclista.

motociclista. Tècnica: idèntica a l'anterior. Color: blanc i negre.

TRANSGRESSION DELS LÍMITS

La descripció dels elements **objectius** de l'obra de **Criada 74** té la utilitat de fer-nos veure la irrisorietat dels elements materials de l'obra artística. La part fonamental és el **text** que aquests elements objectius integren. I, ho veurem més endavant, molt més el **context** dins el qual se situa l'obra en qüestió.

Les figures havien estat projectades per exhibir-se al carrer i causar un impacte comunicatiu amb el públic. Mancaven de significació en el sentit habitual que identifica significat amb anècdota. Un contingut narratiu, intencional, anecdòtic i la feina de **Criada 74** haura caigut en el pamflet. Les figures, emperò, es mostraven plenes d'insinuacions. Actuaven com a detonant que feia sorgir els diables ocults dels espectadors. I la reacció fou fulminant. Els artistes de **Criada 74** començaren a muntar les figures pels carrers d'Alcúdia el 25 de juliol. No pogueren ni tan sols acabar el muntatge. Les acusacions de subversió i provocació foren formulades confusament, però de forma prou explícita i agressiva perquè el batle cedís i feié confinar la perillosa obra dins els límits de la sala d'exposició.

L'obra de **Criada 74** és una plàstica política? Sí, en el sentit que a través d'uns elements indirectes provoca no una reacció preconcebuda —això seria **kitsch** per molt progressista que s'estimàs—, sinó una associació imprevista i atzarosa que faci sorgir els diables de la repressió. I l'art que havia transgredit els límits de l'espai —sala d'exposició— i de funció —allò de què l'art és un problema estètic— demostrà la seva capacitat d'impacte i determinà l'actuació dels diables que per sota les aparences d'una existència

plàcida i cofoia bateguen disposats a fer ressorgir, en qualsevol moment, la tragèdia signant.

NOTA DE PREMSA

L'obra anònima de **Criada 74** i la seva retirada dels carrers havien de provocar reaccions a la premsa. Ens sembla útil consignar-les com a prova d'una sensibilització envers un acte coactiu sobre una obra d'art, fet fins aleshores desconegut a Mallorca:

—UH, 26-VII-75: Notícia de la retirada de l'obra dels carrers d'Alcúdia.

—UH, 31-VII-75. Entrevista d'un redactor de UH amb els artistes de **Criada 74**: expliquen la seva participació al Cicle; detallen els esdeveniments que acabaren amb la retirada de les figures dels carrers; i anuncien la retirada del Cicle.

—DM, 1-VIII-75. Andreu Manresa entrevista els de **Criada 74**: expliquen el sorgiment del grup; justifiquen la participació al Cicle; detallen els fets que acabaren amb la retirada de les figures dels carrers i amb la **retenció o el confiscamiento de nuestra obra**.

—UH, 5-VIII-75. Llorenç Capellà: **Los pintores en Alcudia**, Article. Explica la prohibició de l'obra als carrers. Afirmar que **hay implícito en nuestro medio social un peso de violencia contra cualquier tipo de manifestación artística [...] Hay un miedo clarísimo a la libertad de los sentidos y del pensamiento...**

—UH, 9-VIII-75. Damià Ferrà-Ponç: **La cultura del bunker**. Article. L'extrema dreta espanyola (bunker) és incapaç de construir una mitologia cultural pròpia i es limita a la prohibició de les manifestacions culturals de signe oposat, entre elles l'obra de **Criada 74**.

—DM, 10-VIII-75. Carta amb 232 signatures en protesta contra les reiterades prohibicions governatives d'actes culturals —entre elles l'exhibició al carrer de l'obra de **Criada 74**— que acaba exigint **el respecte als drets d'expressió del poble de les illes**.

—DM, 13-VIII-75. Carta amb 34 signatures d'artistes i assistents al Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques on es demana a l'Ajuntament d'Alcúdia una explicació de les raons que motivaren la prohibició de la mostra de les figures als carrers; denuncia la claudicació de l'autoritat municipal davant els qui neguen a l'art el dret d'establir una comunicació oberta amb el poble; i interessa una continuïtat del Cicle per a anys vinents.

Fins ara —escrivim aquestes ratlles el 20-VIII-75— l'afer de la prohibició de l'exhibició al carrer de les figures de **Criada 74** no ha tingut ressò a la premsa ni mitjans de comunicació d'enllà de l'illa. Tant el Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques com el que s'ha esdevengut amb l'obra de **Criada 74** han tingut un ressò gairebé nul entre els crítics d'art de Mallorca. Un silenci que és tota una definició.

«CRONICA DE TRES»

UH = «Última Hora», DM = «Diario de Mallorca».

Cròniques de Califòrnia (VII)

Els WASP

per Rafel Socies

Us parlava el mes de desembre sobretot dels treballadors de la terra, i creia que era necessari indicar-vos ràpidament el sistema de propietat agrària a la Vall Central de Califòrnia, de manera un poc succinta.

En primer lloc se pot dir que no existeix realment la gran propietat privada, el latifundi com s'ha de dir tan correntment a la península ibèrica. Ací realment només hi ha extensions no massa grosses, encara que pel general majors que en el sistema minifundista que està prou estès a Mallorca, i pràcticament sempre és el propietari el qui està a càrrec de l'explotació agrícola, i no sols a càrrec sinó que és qui la du en tots els conceptes i qui hi fa la majoria de la feina, especialment la de manteniment de cap a cap d'any, referint-me especialment a les explotacions fruíteres, on la feina se concentra tan sols al moment de la collita, i la resta és quasi la feina d'anar fent, encara que sense descuidar-se'n.

Aquesta gent és en gran part d'origen europeu, del que se pot anomenar un poc centre-nord, llevat els països llatins, encara que no s'han d'oblidar zones on abunden certes minories, que en certa manera pareix que se concentren, com són els japonesos, i d'altres europeus, sense oblidar una colònia espanyola, especialment nombrosa a un poble molt proper de Davis, i en gran part cultivadors d'ametlers. Arribats ací molt joves, o fins i tot ja nats ací, deslligats dels «chicanos» malgrat la llengua, se troben totalment inserits dins aquesta societat, encara que conservin certa unió entre ells i predominin els matrimonis endògins. Quan m'he trobat amb un almeriense que no se distingia externament d'un altre americà, com considerava aquest el seu país, i no la terra on va malviure els 13 primers anys de la seva vida, com va anar a la guerra de Corea, comprenia com ell se sentia nordamericà, encara que, això sí!, casat amb una malaguena.

Amb tot, cap al sud, a terres de colonització més recent, hi ha finques més grosses, encara que les majors són de companyies que s'estableixen tal com si fos una indústria, i de les quals ja us he dit abans qualque cosa. Aquestes grans empreses no manegen sols una terra seva, sinó que de vegades també té importància la terra que lloguen a petits propietaris, sobretot quan ja són de mitja edat, quan creuen que amb la renda ja poden viure sense massa problemes.

De totes aquestes situacions sorgeix la societat americana, realment conservadora, en el fons totalment hereda dels pioners i de la societat agrícola que s'establia a noves terres incommunicades, i que sense esser WASP realment, mantenen la seva ideologia que clarament defineix aquest país. Però encara no us he dit qui són els WASP, i ja comença a esser hora. Aquestes 4 lletres són les inicials (a aquest país acudeixen contínuament a les abreviatures) de quatre paraules que els defineixen: **White Anglo-Saxon Protestant** (blanc anglo-saxó protestant). Essent els WASP realment una minoria als Estats Units, ells realment dominen i la majoria accepta la seva ideologia. No sols forneixen la majoria dels polítics (i com a detall recordem que en dos segles només hi ha hagut un president catòlic), sinó que dominen la vida econòmica i imposen la marxa del país, a tots els nivells que siguin imaginables. Només davant aquest fet un se pot explicar la gran victòria del president Nixon en esser reelegit contra el senador McGovern, que a Europa seria simplement un liberal i ací ha estat considerat quasi un extremista.

De totes maneres, començar a parlar dels americans i de les seves idees i conjecturar qualque cosa sobre les seves reaccions és molt agosserat. Un amic que du uns anys ací em diu que quan un no entén res d'aquest país, quan s'esforça per entendre i se troba el cap com una olla de caragons, quan ja no s'explica res, llavors és quan comença a entendre qualque cosa. Potser és vere, i encara que jo dugui ací mig any en escriure aquestes retxes, crec que puc començar a expressar les meves opinions que amb el temps he madurat.

Una primera cosa a demanar és si els americans tenen intimitat. És molt difícil de penetrar en ells, i crec que el sentiment d'amistat, com realment el podem sentir de vegades nosaltres, el desconeixen. Partint de la base que a qualsevol reunió hi ha tres temes que són tabú: religió, política i família, ja em direu com queda reduït el camp que fornesci discussions efusives i vives, que són, també, les que de vegades fan l'amistat. Hi ha inevitablement una gran fredor en el seu aspecte, fredor que pareix que no desapareix i que quan se vol esborrar se substitueix amb un somriure estereotipat, fals i de mostrar una dentadura perfecta (que els seus doblers ha costat). I si les famílies americanes

passen les vetlades a ca seva, és indefectiblement davant el sinistre aparell d'un televisor que trenca qualsevol possibilitat d'intimitat. D'aquest país sortí la plaga de la televisió, i realment s'avé beníssim amb el seu caràcter.

Ja he dit que creia viu l'esperit pioner i colonitzador que devia tenir aquest país fa més de cent anys, quan els pobles estaven aïllats, en unes comunitats tancades, amb ben poques relacions amb l'exterior. Això ho he pogut veure quan fa poc vaig anar a veure una representació musical que va tenir tot l'aspecte d'una vetlada de poble on cada qual feia la gràcia que millor li sortia, encara que amb una mica d'ordre. No us dic la sorpresa que va esser per a mi veure sortir el cap del meu departament a la universitat, tot un senyor de 50 anys, de consideració superior a catedràtic d'universitat, desfressat i fent les seves gràcies que jo només podia qualificar de fer el ridícul. Jo no ho entenia, però per això mateix potser ho començava a entendre, i és lo que he cregut deduir.

L'opinió que se sol tenir d'aquest país és que és de costums molt lliures, de crim organitzat, de perill continu, de «hippies» i qualque vegada de protestes, però no m'he trobat mai amb el cas que una minoria, a la qual quasi ningú fa cas, pugui fer tan d'inútil renou. Realment ací hi ha una veritadera majoria silenciosa, de bons costums, conservadora, amb tota la ideologia WASP que forma la **John Birch Society**, que no fa gens de cas a la minoria renouera, i això crec que ho puc dir francament des de la universitat de Califòrnia a Davis, lloc que en aquest país se té per prou liberal, i així i tot és l'opinió que en trec.

L'única cosa que se pot afirmar d'aquest país és la seva despreocupació, en el vestir, en el comportar-se, cercant un confort de vegades dubtós, però en general les coses són com pertot: a la universitat trobareu des de l'al.lota que s'ajeu amb el primer a la que arriba verge al matrimoni, com pertot, trobareu tota casta de protestes, des del qui se desfressa d'en Nixon i el parodia, al qui enmig d'això s'aixeca i el defensa, però la gent pot cridar i fer tot lo que vulgui, encara que sense gens de força com se trobaria a una universitat europea o sud-americana; poden protestar, sí, i no els pegaran cap garrotada ni els detendran, però la majoria no els fa cas i realment, al cap i a la fi, no aconseguen res. Hi ha efectivament aquesta majoria silenciosa, vertaders escolans d'amèn de la ideologia WASP, conservadors, aferrats a unes idees que el sistema ha identificat amb aquest país, i la minoria, veritadera minoria, conscienciada se dilueix totalment, mostrant-se només en aquells pocs punts on poden esser mitja dotzena, talmunt una universitat de 15.000 estudiants.

Les drogues?: **peccata minuta**. El crim?: de vegades sensacionalisme. En conjunt, de vegades, l'exageració dels conservadors com a arma per a lluitar-ne contra. L'única veritat, al fons, ve a ser l'infantilisme d'aquest país, sempre de reaccions elementals, **clares com un tassó d'aigua**, com diu un amic meu, amb l'única meta de fer doblers, i mentre tenguin doblers, no hi ha cap més preocupació.

I mig perdut dins aquest món que he intentat de comprendre, encara que el sé tan allunyat del meu, us saluda amb tot afecte.

Rafel SOCIES i COMPANYY

NOTICIARI

Les «Segones nits de la cançó» i la nostra llengua

El lector recordarà, tal vegada, els comentaris que vaig fer, des d'aquestes mateixes pàgines, a les «Nits de sa cançó mallorquina», celebrades ara fa aproximadament un any.

En aquella ocasió, lamentava el localisme que traduïa el mateix títol, i feia algunes consideracions sobre les dificultats dels cantants que es volen obrir camí en la nostra llengua. Veig que els organitzadors han tingut en compte aquelles observacions, que no vaig ser l'únic a fer, i enguany el nom del certamen és diferent.

Com és natural, les coses no es veuen gaire afectades per un simple canvi de denominació: les dificultats

que troben els nostres cantants subsisteixen, perquè encara les altes esferes volen atribuir a la nostra cultura un paper marginal i secundari. No necessitam anar gaire lluny —pensem en les ridícules declaracions dels regidors de Ciutat sobre la llengua— per trobar exemples que demostrin que els organismes que haurien de promoure la nostra cultura l'ignoren olímpicament.

En el camp de la cançó —per més que sigui un dels més «digeribles»— l'expressió espontània del nostre poble no troba tampoc els canals adequats, i l'assimilació a la cultura oficial, que sembla l'objectiu tàcit d'aquesta actitud, resulta cada vegada més fàcil. Si la nostra cultura en general mereix cap atenció per part dels organismes paraoficials, és tan sols com a complement pintoresc, fugaç i simpàticament casolà, però mai amb intenció de portar-la decididament a la plenitud.

Aquesta classificació de cultures —primera classe, segona classe, tercera, etc.— era visible en les «Segones Nits» d'una manera clara. Per això, deixant de banda alguns defectes de procediment, que la premsa local ja ha tractat amb profusió de cartes (jo n'afegiria un altre: la relació de la majoria del jurat amb el Movimiento), em centraré en aquesta qüestió, que consider bàsica.

En principi, la intenció dels organitzadors —l'**Assemblea Provincial de Joves**, que és el nom que s'ha posat ara l'antic **Frente de Juventudes**— és promocionar els cantants que s'expressen en la nostra llengua i, per extensió, afavorir la nostra cultura en general. Així ho manifestaren, almenys, en aquelles nits llucmajorenes.

En principi, també, aquesta actitud fins ara insòlita en aquest organisme,

hauria d'omplir-nos de goig. El mal és que l'**Assemblea Provincial de Joves** no estigui gaire avesada, encara, a defensar la nostra cultura.

Una persona que assistís a les «Segones Nits», després de veure que el discurs inaugural es feia en castellà, igual com l'adjudicació de premis per les personalitats de rigor, i que les actes (burocràcia perfecta) també eren en castellà, acabava per treure una conclusió terrible: la nostra llengua no serveix, encara que l'estimem molt, més que per fer alguna cançó, o per presentar un festival, tirant llarg. Les coses solemnes sembla que s'han de fer, inevitablement, en castellà.

Resumint, i en poques paraules: si l'**Assemblea Provincial de Joves** vol, de veritat, promoure la nostra cultura, ha de començar per no fer arrelar més el prejudici absurd de considerar-la de segona categoria, i amb una funció merament estètica o de divertiment juvenil. I si vol continuar al costat de la nostra cultura, amb totes les conseqüències, pot fer moltes coses més que organitzar festivals de cançó.

ISIDOR MARI

III Diada del Cant Coral a Mallorca

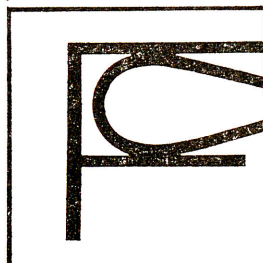
Amb aquestes paraules de Mn. Joan Tomàs, escrites l'any 1933: **Per la música i per Mallorca, obrim els braços, alcem els cors i refilem les nostres cançons que són la més pura expressió de la nostra ànima**, el dia 25 de maig de 1975 es va celebrar a la vila de Petra la III Diada de Cant Coral a Mallorca. A dins tot el poble i durant tot el dia —encara que aquest estava un poc trist— va triomfar el llenguat-

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

Missio, 61 - TEL. 213952 - PALMA

ge més sublim que és la música, pronunciat per més de 700 veus dels nostres cantaires i directors.

A migdia i dins l'església parroquial —joia del nostre gòtic— se va celebrar l'Eucaristia presidida pel Rector Mn. Joan Servera. Les nostres participacions musicals foren melodies de Praetorius, Haendel i Antoni Martorell.

Pujàrem tots a l'ermita de Nostra Dona de Bonany per poder compartir, una vegada més, el nostre «pa taleca».

De 30 grups corals existents actualment a Mallorca: 8 a Ciutat i 22 a la resta de l'Illa, participàrem a la Diada 9 grups: 8 mallorquins i 1 català.

El capvespre, a las 18'30, a l'església Parroquial, tengué lloc el gran concert. Actuàrem totes les corals per separat, cantant dues composicions, a la primera part i després a la segona part, totes les mateixes, formant una sola i gran massa coral. Interpretàrem: **Ave Maria** de T. L. Victòria, **El Coral de la Cantata 140** de J. S. Bach, **Canticorum Jubilo** de Haendel, **El Rossinyol** de Pérez Moyà, **Sor Tomasseta** de Francesc Batle i **Hora dels adéus** de Farreny.

Les corals que participàrem foren per orde d'antiguitat: Capella Oratoriana (1974), Coral Femenina de Llucmajor (1962), Nins Cantors del col·legi de Sant Francesc de Palma (1965), Coral Polifònica de Bunyola (1967), Escolania-Coral de Sant Agustí de Sabadell (1968), Antics Cantors de Palma (1971), Coral l'Auba de Palma (1971), Coral Juniper Serra de Petra (1972) i Coral Aubada del col·legi de Montision de Palma (1974). Cantàrem dirigits pel directors corresponents senyors: Miró, Janer, Riera, Conti, Vidal, Batle, Mayol, Escriche i Biliboni.

Volem anotar que també s'interpretaren composicions dels nostres músics mallorquins: Joaquim Sanxo (1798-1886), Miquel Tortell Simó (1802-1862), Andreu Gelabert Cano (1873-1938), Joan M.ª Tomàs Sabater (1896-1966), Antoni Martorell Miralles, Julio Ribelles Brunet, Miquel Colom Rullan, Miquel Janer Mora, Francesc Batle Pons i Baltasar Biliboni Llabrés.

Presidiren aquests actes les primeres autoritats de la villa de Petra. Les Corals catalanes eren representades per la Coral de Sant Agustí de Sabadell i el seu director Josep Vidal, Vice-President de la Federació Internacional de Pueri Cantores.

Per acabar volem notificar que dia 31 de maig de 1975, es va celebrar la «III Diada de Cant Coral Infantil a Mallorca» a la Ciutat de Mallorca. Participaren 13 corals; 7 de Palma, 5 de pobles i 1 de Catalunya.

JOAN PARETS SERRA

La llengua-cultura del país valencià i la Facultat de Teologia

Ilm. Sr. Degà de la Facultat de Teologia «Sant Vicent Ferrer» de València, Secció de Montcada.

Els qui firmen a continuació constatem:

1. Que la Facultat de Teologia «Sant Vicent Ferrer» de València, Secció de Montcada, està inserida dins una col·lectivitat humana diferenciada per una sèrie de peculiaritats socials, econòmiques, històriques, culturals i lingüístiques que s'anomena País Valencià i que comprèn bàsicament l'antic Regne de València.

2. Que cap entitat que tinga com a finalitat específica la formació intel·lectual i cultural dels seus membres no pot viure d'espatles a la realitat socio-cultural de la comunitat humana en la qual està inserida sense cometre una violació dels drets d'aquesta comunitat.

3. Que una de les peculiaritats més importants de la comunitat humana que anomenem País Valencià és la llengua pròpia que l'aglutina històricament com a poble i que a l'actualitat és parlada per la major part dels seus habitants.

4. Que l'Església de la Nova Aliança és catòlica o universal i es realitza a les esglésies particulars no desencarnades, sinó totalment unides al fet humà. Entre tants documents del Magisteri de l'Església adduïm el següent: «L'Església amb les seues riqueses sobrenaturals fecunda des de dins les qualitats de l'esperit i el geni de cadascun dels pobles, les defensa, les perfecciona i restaura en Crist. Així, l'Església alhora que duu a terme el seu deure propi, contribueix a la civilització i la impulsa; i amb la seua acció fins i tot litúrgica, forma l'home en la llibertat interior». («**Gaudium et Spes**» 58; Cfr. «**Lumen Gentium** 13; «**Gaudium et Spes**» 44, 54, 55; **Decret «Ad Gentes», 4, 10, 21, 26**).

5. Que consegüentment, la Facultat de Teologia com a centre superior i més qualificat de l'ensenyament de la teologia i de la cultura religiosa del País Valencià té una responsabilitat no sols humana sinó també eclesial irrenunciable que importa l'entroncament i el cultiu de la realitat cultural en què viu. Açò exigeix evidentment que s'incloga i promoga en ella l'aprenentatge científic corresponent a la llengua-cultura en què s'expressa el nostre poble i nosaltres mateixos com a part d'ell.

Denunciem

6. Que fins ara no s'ha fet res per tal de restablir l'ordre natural de

coses en aquest sentit i que, per tant, no s'han tingut en compte les normes doctrinals del Magisteri de l'Església. (Cfr. radiomissatges de Pius XII, 1939, 1941, 1955; Encíclica «**Pacem in terris**»; «**Gaudium et Spes**» n.º 29; Encíclica «**Populorum Progressio**» n.º 40; «**Octogesima adveniens**»; Missatge de Pau VI amb motiu del XXV aniversari de la UNESCO; **Assemblea Conjunta, 1971**), les orientacions de la UNESCO i les normes de la legislació espanyola al respecte.

Suposem:

7. Que si bé a nivell oficial-estatal ha estat mantinguda fins ara aquesta situació anòmala a la universitat valentina, l'Església, que no té cap interès polític, pot i ha d'estar al costat de les minories socio-culturals en qualsevol aspecte justament reivindicable no tingut en compte, bé siga econòmic, social o lingüístico-cultural («**Pacem in terris**»).

Demanam:

8. Que s'eleve la petició pertinent a l'Exm. i Rvdm. Sr. Gran Cancellier de la Facultat, per tal que a la major brevetat es pose fi a la situació anòmala que abans hem assenyalat.

9. Que s'inserte dins el pla d'estudis de la Facultat l'ensenyament de la llengua i cultura valencianes.

La petició ha estat presentada amb la signatura de dotze professors i cent dos alumnes.

Assistència Palmesana

amb el desig de
fomentar actes
culturals ofereix
cada dissabte
teatre o varietats

c/. Ramon Llull, 21

Tel. 21 12 28

Ciutat de Mallorca

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

**JIM
BIRD**

setembre 75

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

MATAS

Ybaga Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANÇÉE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

AL C/ **SANT NICOLAU** 20B
PALMA DE MALLORCA